Consultatie Wet invoering reële ambitieovereenkomst

Reactie op hoofdlijnen

syntrus | achmea

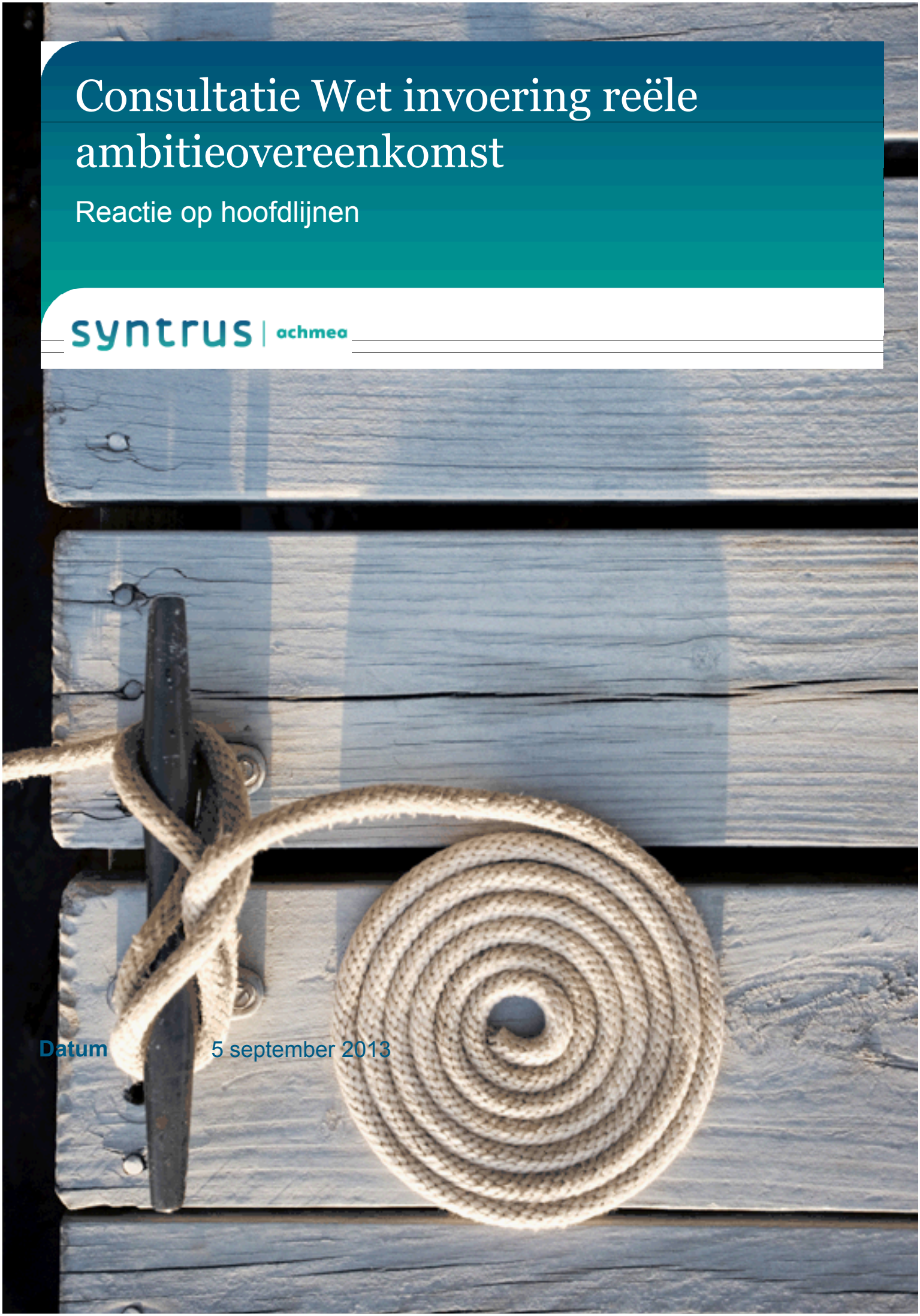

Datum 5 september 2013

Syntrus Achmea pleit voor tussenvariant

Syntrus Achmea heeft een gemengd oordeel over het voorontwerp van de Wet invoering reële ambitieovereenkomst. Op onderdelen zijn wij positief over het voorstel van staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Op andere punten hebben wij zorgen en/of vragen. Wij zijn van mening dat het verstandig is om verder te werken aan een variant die een rigide scheiding tussen het nominale en reële contract voorkomt door de belangrijke voordelen uit beide contracten te combineren. Voordelen van dit alternatief, dat door de Pensioenfederatie is gebruikt als input voor een alternatief FTK, is dat alle indexatieambities mogelijk zijn, de beleggingsspagaat wordt verminderd en dat het invaren van oude rechten in het nieuwe contract niet nodig is.

Positieve aspecten van het voorontwerp
Syntrus Achmea omarmt het voorstel van staatssecretaris Klijnsma om pensioenfondsen de mogelijkheid te geven om over te stappen op een reëel contract. Fondsen kunnen hun beleggingsbeleid daarmee immers beter afstemmen op hun indexatieambitie. Ook het behoud van de goede elementen uit het huidige pensioenstelsel (solidariteit, verplichtstelling en collectiviteit) ervaren wij als positief, vanuit het belang ook toekomstige generaties een houdbaar en betaalbaar inkomen voor later te kunnen bieden. Derde pluspunt in het voorontwerp is de mogelijkheid om oude rechten collectief in te varen: dit voorkomt dat er een knip in de solidariteit wordt aangebracht en zorgt ervoor dat pensioenfondsen één soort contract kunnen blijven voeren.

Aandachtspunten van het voorontwerp
Zorgen maken wij ons over de toenemende complexiteit. Wij denken dat het voorgestelde kader niet zal bijdragen aan het streven naar eenvoud en uitlegbaarheid van pensioenregelingen. Dit kan de houdbaarheid van het stelsel schaden. Ook is de keuze tussen het nominale en het reële contract te beperkt, omdat beide varianten belangrijke nadelen kennen. In het nominale contract is indexatieambitie mede door de buffereisen nagenoeg onhaalbaar, terwijl in het reële contract de ambitie bestaat uit de (te) hoge eis van 100 procent koopkrachtbehoud. Gelet op de vele punten in het voorontwerp die nog moeten worden uitgewerkt, is het daarnaast de vraag of de implementatie van het wetsontwerp tijdig kan worden uitgevoerd. Wij vragen de politiek hiervoor met klem aandacht. Als laatste punt van zorg noemen we het feit dat niet volledig in de meeropbrengsten wordt gedeeld door de belanghebbenden. Wij denken dat dit door deelnemers als unfair zal worden gezien. Zij kunnen immers niet de voordelen plukken van de grotere risico's die zij lopen.

Bij een aantal andere onderdelen van het voorontwerp plaatsen we vraagtekens. Zo krijgen pensioenfondsen die kiezen voor het reële contract bij het bepalen van de discontovoet te maken met een inflatie-afslag en risico-opslag. Fondsbestuurders hebben daarop geen invloed. Dit is een politiek risico voor de fondsen. In de herdefiniëring van het Prudent Person Beginsel (PPB) kan een meer rule-based aanpak voorts leiden tot een kleinere beleggingsvrijheid voor pensioenfondsen. Dat is in onze ogen ongewenst. Alle beleggingsrisico's en nuances van het beleggingsbeleid zijn immers niet te vangen in regels en normen. De nieuwe regels voor de kostendekkende premie leiden daarnaast bij veel fondsen tot flinke veranderingen in de financiële opzet. De mogelijk flink hogere premie die daarvan het gevolg is, staat op gespannen voet met de doelstelling uit het pensioenakkoord om de premie stabiel te houden en niet verder te laten stijgen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding

Op 12 juli 2013 bood staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de Tweede Kamer het voorontwerp van de Wet invoering reële ambitieovereenkomst en een bijbehorende oplegbrief aan. Deze stukken zijn via internet openbaar gemaakt voor consultatie. In dit rapport geven wij onze reactie.

1.1 Opbouw van onze reactie

In dit hoofdstuk onze opmerkingen vooraf. Hoofdstuk 2 bevat onze reactie op hoofdlijnen, toegespitst op de belangrijkste aandachtspunten die wij onderscheiden. In hoofdstuk 3 vragen wij kort aandacht voor een mogelijk alternatief voor het voorstel in het voorontwerp. In de bijlage vindt u onze technische verdieping, met commentaar op alle onderdelen van het consultatiedocument.
Wij zijn vanzelfsprekend bereid dit verder toe te lichten en willen graag op een constructieve wijze onze bijdrage blijven leveren aan het proces.

1.2 Positieve onderdelen

Syntrus Achmea ziet een aantal positieve punten in het voorontwerp. We noemen:

- introductie van een reële contract is een stap in de goede richting;
- behoud van solidariteit, verplichtstelling en collectiviteit;
- mogelijkheid tot collectief invaren;
- vergroting van stabiliteit door invoering beleidsdekkingsgraad en handhaving ultimate forward rate (UFR);
- meer duidelijkheid over risicodeling vooraf en meer helderheid over prudent person beginsel voor toezichthouder en fondsen.

Naast deze positieve punten zijn er echter ook zaken waarover wij nog grote zorgen hebben.

1.3 Aandachtspunten

Complexiteit groter
Een van de problemen waar de pensioensector mee te maken heeft is dat het grote publiek de pensioenmaterie als zeer complex ervaart. Het voorgestelde kader zal niet bijdragen aan het streven naar eenvoud en uitlegbaarheid van pensioenregelingen. Wij zien met het volgen van dit voorstel eerder een toename van de complexiteit die de houdbaarheid van het stelsel kan schaden. Te denken valt aan bijvoorbeeld waardeoverdrachtproblematiek die drastisch ingewikkelder wordt, communicatie die nog meer aandacht zal vergen.

Implementatie zorgelijk
Wij maken ons zorgen over het implementatietraject. Voor een verantwoorde invoering zou er nu of zeer binnenkort zicht moeten zijn op de inhoud van de lagere wetgeving. Indien niet alle wet- en regelgeving volledig helder is in het eerste kwartaal van 2014 wordt het volgens ons heel moeilijk om zorgvuldige besluiten te nemen en te

implementeren voor 1 januari 2015. Dat laatste zou jammer zijn, aangezien sociale partners en pensioenfondsbesturen al een paar jaar op deze noodzakelijke duidelijkheid zitten te wachten. Wij vragen hier de politiek met klem aandacht voor.

Keuze te beperkt

De keuze voor het nominale of reële contract vinden wij te beperkt. Voor het nominale contract blijft de beleggingsspagaat bestaan omdat de wetgever geïndexeerde pensioenen als uitgangspunt hanteert.
Voor het reële contract is het verplicht hanteren van minimaal de prijsinflatie erg ambitieus, gegeven de huidige opgebouwde nominale rechten van deelnemers in combinatie met de slechte financiële positie van veel pensioenfondsen. De dekkingsgraad in het reële contract is daarnaast sterk afhankelijk van de nominale rente. Dit leidt tot een spagaat. Het pensioenfonds heeft namelijk een reële ambitie, terwijl het gestimuleerd wordt om dit met nominale instrumenten af te dekken. Doordat pensioenfondsen de hoogte van de UFR, de inflatieafslag en de risico-opslag niet kunnen beïnvloeden, ontstaat een nieuw, lastig te beheersen risico. De keuze voor een tussenvariant met gedeeltelijk gegarandeerde rechten met een zekerheidsmaat van 97,5% en gedeeltelijk voorwaardelijke rechten is in het voorstel niet mogelijk.

Samenhang met het fiscaal kader

De wijziging van het financieel toetsingkader en de wijziging van het fiscale kader voor aanvullend pensioen vinden vrijwel gelijktijdig plaats. Wij zijn bezorgd over de negatieve effecten van beide wijzigingen op de kwaliteit van het tweede pijler pensioen. Daarom roepen wij de overheid nadrukkelijk op deze en mogelijk andere nadelige effecten van al gerealiseerde en nog voorgenomen wetswijzigingen in samenhang te bekijken. Wij wijzen er op dat ook de overheid alle belang heeft bij een kwalitatief goed pensioen in de tweede pijler.

2. Reactie voorontwerp

Het huidige pensioenstelsel is niet langer houdbaar, zo wordt algemeen erkend. Wij vinden dat de goede elementen als solidariteit, verplichtstelling en collectiviteit uit het huidige stelsel behouden moeten blijven. Het uitgangspunt moet zijn dat sociale partners een pensioenregeling kunnen kiezen die past bij hun sector, onderneming of beroepsgroep. De mogelijkheid om de al opgebouwde rechten in te kunnen varen vinden wij belangrijk. Het invaren van de rechten voorkomt ook dat er een knip in de solidariteit wordt aangebracht en zorgt ervoor dat pensioenfondsen één soort contract kunnen blijven voeren.

Dit hoofdstuk bevat onze reactie op hoofdlijnen op het voorontwerp van de Wet invoering reële ambitieovereenkomst. Een verdere uitwerking staat in het rapport *Technische verdieping*.

2.1 Nominaal versus reëel

Er is sprake van een spanning tussen nominale zekerheid waarop momenteel getoetst wordt en de aan koopkracht gerelateerde ambities die veel pensioenfondsen voorstaan. De wetgeving is erop gericht om de nominale dekkingsgraad optimaal te beschermen. Vanuit het oogpunt van toezicht zou het fondsbeleid hierop moeten worden ingesteld. Maar dit kan de haalbaarheid van de indexatieambitie van het pensioenfonds in de weg staan. Daarnaast leidt het huidige FTK ertoe dat in slechte tijden buffers moeten worden opgebouwd. Bovendien kunnen kortingen op indexatie en door de herstelplanmethodiek zelfs forse kortingen op de nominale aanspraken en uitkeringen noodzakelijk zijn. In de voorgestelde aanpassing van het FTK zullen sociale partners een keuze moeten maken: nominaal of reëel. Beide opties kennen echter nadelen.

Nadelen nominaal contract

Op basis van de nu voorliggende conceptwetgeving dreigen deze mankementen te worden versterkt voor pensioenfondsen die ervoor kiezen om de bestaande nominale contracten voort te zetten en de ambitie hebben om de pensioenen te indexeren. In het streven om de wettelijke 97,5% zekerheidsnorm in de praktijk te halen zijn hogere buffers vereist en gelden strengere voorwaarden waaronder het pensioenfonds mag indexeren. Dit maakt het moeilijker voor het fonds om de indexatieambitie waar te maken en brengt de stabiliteit van de uitkeringen verder in het geding. Het nominale contract lijkt daarom eerder geschikt voor pensioenfondsen die geen indexatieambitie voorstaan en een zo zeker mogelijk nominaal pensioen willen aanbieden.

Nadelen reëel contract

Het alternatief is het reële contract, met als uitgangspunt een geïndexeerde middelloonregeling waar de indexatie onderdeel gaat uitmaken van de aanspraak. De zekerheidseis van 97,5% wordt verlaten en de aanspraak wordt geheel voorwaardelijk. Een nadeel bij deze nieuwe contractvorm is echter dat minimaal een 100% koopkracht gerelateerde ambitie moet worden gehanteerd (minimaal 100% van de prijsinflatie doorgeven in de indexatie). Dit is erg ambitieus, gegeven de huidige opgebouwde nominale rechten van deelnemers in combinatie met de slechte financiële positie van veel pensioenfondsen. De vraag is dan ook of een overgang van het huidige nominale contract naar een reëel contract op dit moment voor een aantal pensioenfondsen wel

mogelijk is. Het is bovendien onzeker of de fondsen kunnen voldoen aan de eisen die gesteld gaan worden aan evenwichtige belangenafweging.

2.2 Veel onduidelijkheid

Evenwicht vinden tussen ambitie, risico's en kosten wordt de komende tijd een zeer belangrijk aandachtspunt. Ambities zijn gemakkelijk te formuleren. De risico's die hierbij nog acceptabel geacht worden, zijn echter een andere zaak. In het nieuwe FTK wordt een haalbaarheidstoets geïntroduceerd die nagaat of deze elementen in evenwicht zijn en de financiering een sluitend geheel is. De nadere uitwerking van de haalbaarheidstoets is een belangrijke stap die nog gezet moet worden.

Daarnaast zal in onder andere lagere wetgeving meer duidelijkheid moeten komen over bijvoorbeeld de toegestane bandbreedte voor de afwijking van het pensioenresultaat bij slecht weer, de indexeringsregel in het nominale contract, de nadere invulling van het prudent person beginsel en de risicotoets.

Omdat er nog veel nader moet worden uitgewerkt in lagere wetgeving, kunnen sociale partners en pensioenfondsen nog niet tot definitieve besluitvorming komen. Indien niet alle wet- en regelgeving volledig helder is in het eerste kwartaal van 2014 wordt het volgens ons heel moeilijk om zorgvuldige besluiten te nemen en de implementatie te regelen voor 1 januari 2015. Dat laatste zou jammer zijn, aangezien sociale partners en pensioenfondsbesturen al een paar jaar op deze noodzakelijke duidelijkheid zitten te wachten. Wij vragen hier de politiek met klem aandacht voor.

2.3 Discontocurve en prudent person beginsel

De dekkingsgraad in het reële contract is sterk afhankelijk van de nominale rente. Dit leidt tot een spagaat. Het pensioenfonds heeft namelijk een reële ambitie, terwijl het door de opbouw van de discontocurve gestimuleerd wordt om het nominale renterisico af te dekken.

De dekkingsgraad is sterk afhankelijk van de hoogte van de ultimate forward rate (UFR), inflatieafslag en risico-opslag, waar het pensioenfondsbestuur geen invloed op heeft. Dit is met name het geval in het reële contract. De op- en afslagen zorgen voor een politiek risico. Het afdekken van nominaal renterisico kan vooral in het reële contract leiden tot schijnnauwkeurigheid, omdat de discontocurve mede afhankelijk is van factoren die constant worden verondersteld.

Prudent person beginsel (PPB)

De staatssecretaris geeft aan te willen vasthouden aan het 'principle based' karakter van het prudent person beginsel (PPB) ("daarbij blijft het open karakter van het prudent person beginsel behouden"). Tegelijkertijd is de staatssecretaris van plan om het PPB te verschuiven naar een meer 'rule based' aanpak. Er worden immers

kwalitatieve en kwantitatieve regels, een ‘comply or explain’-benadering en een extra risicotoets voorgesteld. De details van deze voorstellen worden in lagere regelgeving vastgelegd en zijn momenteel nog niet bekend.

Het is positief dat de staatssecretaris meer helderheid wil scheppen over invulling van het PPB. Zowel pensioenfondsen als toezichthouder kunnen hierdoor beter bepalen wat van ze wordt verwacht. Ook kan het inkaderen van het PPB helpen om interpretatieverschillen te voorkomen. Het gevaar bestaat echter dat de regels, toetsen en normen te dominant worden, wat ten koste gaat van de beleggingsvrijheid. Te veel of te strikte regelgeving kan het nemen van prudente beleggingsbeslissingen en het gebruik van gezond verstand belemmeren. Een te begrenzende en sturende invulling van het PPB is daarom ongewenst.

De invulling van het beleggingsbeleid van een pensioenfonds moet volgens ons de verantwoordelijkheid blijven van het pensioenfondsbestuur. Het is niet gewenst dat de wetgever of toezichthouder via sturende regelgeving beleidsbepalend wordt. Ook moet een pensioenfonds genoeg ruimte hebben om indien nodig het beleggingsbeleid bij te sturen. Wij vragen daarom aan de wetgever en toezichthouder om terughoudendheid te betrachten bij een meer op regels en normen gebaseerde invulling van het nieuwe PPB. Het is immers een illusie om te denken dat alle beleggingsrisico’s en de nuances van het beleggingsbeleid zijn te vangen in regels en normen.

2.4 Premie

De nieuwe regels voor de kostendekkende premie leiden voor veel pensioenfondsen tot flinke wijzigingen in de financiële opzet. Het onderdeel van de kostendekkende premie dat actuarieel nodig is voor de aangroei van de pensioenverplichtingen moet voortaan op marktrente bepaald worden. De mogelijkheid om gebruik te maken van demping door uit te gaan van het verwachte rendement of een voortschrijdend gemiddelde marktrente van maximaal 10 jaar komt te vervallen. Dit staat op gespannen voet met een belangrijke afspraak uit het pensioenakkoord:

> *“Uit macro-economische overwegingen wordt het noodzakelijk geacht dat de hoogte van de premie niet te veel fluctueert en niet veel verder stijgt.”*

Als we streven naar een stabiel kader met een stabiele premie, vragen wij ons af of er op basis van het huidige voorstel inderdaad sprake zal zijn van een stabiele premie.
Als de premie door het vervallen van de mogelijkheden tot premiedemping zal stijgen en deze premiestijging vanuit macro-economische overwegingen niet wenselijk is, is dit alleen op te lossen door een verlaging van het ambitieniveau van de nieuwe regeling. Dat heeft tot gevolg dat de uiteindelijke pensioenen op een lager niveau zullen uitkomen.

2.5 Collectief invaren

Het is goed dat het voorontwerp collectief invaren mogelijk maakt. Dit is geregeld door de voorwaarde van geen bezwaar voor interne waardeoverdracht te laten vervallen. Maar onduidelijk is hoe pensioenfondsen moeten

handelen als gekozen zou worden voor een reëel contract, of voor een aanpassingsmechanisme voor wijziging in de levensverwachting (LAM) in een nominaal contract, zonder dat besloten wordt tot collectief invaren. Het uitvoeren van twee contracten voor deels dezelfde populatie is onwenselijk, en binnen een fonds wellicht zelfs onmogelijk. In dat geval kan beter niet voor een nieuw contract worden gekozen.

Ook collectieve omzetting van opgebouwde pensioenaanspraken naar een hogere pensioenrichtleeftijd is te zien als een interne collectieve waardeoverdracht. Dat kan volgens ons plaatsvinden op basis van het voorgestelde artikel 83 van de Pensioenwet. Maar volgens de brief van staatssecretaris Klijnsma van 17 januari 2013 is in deze situatie geen sprake van collectieve waardeoverdracht. Dat roept de vraag op of collectieve omzetting van opgebouwde aanspraken naar een hogere pensioenleeftijd onder de nieuwe bepaling valt.

2.6 Overige aandachtspunten

Deze paragraaf gaat in op de aandachtspunten bij het vormen van een compleet contract, het aanpassingsmechanisme voor financiële schokken (AFS) en het LAM en het wetstechnisch commentaar.

Compleet contract

Bij het reële contract gelden de fiscale beperkingen dat, rekening houdend met in het verleden nog niet toegekende ambitie, in totaal nooit meer dan de overeengekomen ambitie aan deelnemers mag worden toegezegd. Dit kan belemmerend werken bij het vooraf compleet maken van het contract.

Bij het nominale contract is een beleidsplan (of ex ante herstelplan) vereist. Probleem daarbij is dat het herstel primair bepaald wordt door het ‘overrendement’ (het verschil tussen het verwachte rendement en de rentetermijnstructuur bij de vaststelling van de voorziening gehanteerde rentecurve). Het verwachte rendement zal naar verwachting in de tijd gemeten redelijk constant zijn, maar de rentetermijnstructuur voor de vaststelling van de voorziening wijzigt iedere maand. Dat betekent dat ook het ‘overrendement’ en daarmee de herstelcapaciteit van een pensioenfonds van maand tot maand wisselt. Daarom is bij een ex ante herstelplan niet op voorhand aan te geven wanneer een korting zal moeten worden doorgevoerd. Het contract is op dit punt dus niet compleet te maken. Deze ervaring hebben wij ook opgedaan bij de begeleiding en advisering van veel pensioenfondsen bij evaluaties van lopende herstelplannen en bij het opstellen en jaarlijks evalueren van crisisplannen.

Aanpassingsmechanismen (AFS en LAM)

Het AFS is mogelijk in zowel een open variant (waarbij mee- en tegenvallers uit het verleden ook doorwerken in nieuwe pensioenopbouw van bestaande en nieuwe deelnemers) als een gesloten variant (waarbij mee- en tegenvallers vanuit het verleden niet doorwerken in de nieuwe pensioenopbouw). Hoewel vanuit administratief oogpunt mogelijk een voorkeur kan bestaan voor de open variant, lijkt deze haaks te staan op de noodzakelijke evenwichtige belangenafweging. Bovendien lijkt het verwerken van mee- en tegenvallers uit het verleden in ieder geval voor nieuwe deelnemers onrechtvaardig. Zij maakten immers geen deel uit van de collectiviteit op het moment van ontstaan van de betrokken mee- en tegenvallers. Maar als vervolgens de mee- en tegenvallers alleen

doorwerken in de nieuwe pensioenopbouw van bestaande deelnemers, verdwijnen de administratieve voordelen van de open variant.

Naar analogie van het huidige FTK moeten de technische voorzieningen worden vastgesteld op basis van een actuele inschatting van de verwachte ontwikkeling van de overlevingskansen. Het CBS en het Actuarieel Genootschap publiceren tegenwoordig iedere twee jaar een actuele inschatting van de verwachte ontwikkeling van de overlevingskansen. Daardoor lijkt het niet wenselijk/acceptabel dat de spreidingsperiode van het LAM langer is dan de periode tussen twee opeenvolgende updates van de verwachte ontwikkeling van de overlevingskansen. Maar in de voorgestelde wetswijziging is de minimale spreidingsperiode voor het LAM (en het AFS) drie jaar. Daardoor is een gewenste spreidingsperiode van maximaal twee jaar niet mogelijk.

Het is daarnaast wenselijk om expliciet, dat is nu niet het geval, aan te geven dat differentiatie van de LAM naar leeftijdscohorten toegestaan is. Dit om interpretatieverschillen te voorkomen binnen het pensioenveld. Dit geldt ook voor de toevoeging dat het verwerken van de LAM bij een verhoging van de levensverwachting leidt tot een (financiële) tegenvaller en dat dit bij verlaging van de levensverwachting leidt tot een (financiële) meevaller.

Tot slot is meer duidelijkheid nodig over de wijze waarop flexibiliseringselementen (bijvoorbeeld de wettelijk verplichte uitruilmogelijkheid van nabestaandenpensioen naar ouderdomspensioen) in combinatie met het verwerken van AFS en LAM moeten worden behandeld en welke impact deze verwerking heeft op het vaststellen van overdrachtswaarden (artikel 71 van de Pensioenwet).

Samenhang met wijziging van het fiscale kader

De wijziging van het financieel toetsingskader zal gevolgen hebben voor de vorm en inhoud van de pensioenregelingen. De zekerheid en/of de hoogte van pensioenuitkeringen zullen hierdoor nadelig veranderen. Vrijwel gelijktijdig met de wijziging van het FTK wordt ook het fiscale kader voor aanvullende pensioenen gewijzigd, voor een deel is die wijziging al gerealiseerd. Ook de wijziging van het fiscale kader heeft een nadelig effect op het pensioenniveau. Naar verwachting zullen vooral jongeren de nadelen van de beperking van het fiscale kader ervaren. Beide effecten betekenen volgens ons een aantasting van de kwaliteit van het aanvullend pensioen.

Daarnaast doen wij nog een andere constatering. Het reële contract is vanaf aanvang gepresenteerd als een contract waarin de risicoverdeling helder was. Waarbij ook duidelijk zou zijn dat de deelnemer meer risico liep dan in een nominaal contract. Maar tegenover dit grotere risico zou ook het voordeel staan van het delen in de beleggingsopbrengsten in goede tijden. Ondertussen is vast komen te staan dat in het toekomstige fiscale kader het delen van de meeropbrengsten boven het ambitieniveau helemaal niet mogelijk is. Ook niet in geval van een reëel contract. Wij denken dat deze onevenwichtigheid door deelnemers als *unfair* zal worden ervaren. Dit zal de “verkoopargumenten” voor het reële contract geen goed doen, de acceptatiebereidheid doen afnemen en de onvrede over het pensioenstelsel doen toenemen.

Wij vinden dat de rekening voor het nieuwe pensioenstelsel al met al wel erg eenzijdig bij de deelnemers komt te liggen. Ook de overheid heeft belang bij een kwalitatief goed pensioen in de tweede pijler en moet bereid zijn hiervoor een bijdrage te leveren. Dat laatste kan door een betere fiscale ondersteuning dan nu uit de plannen blijkt.

Wij spreken onze bezorgdheid uit over het gezamenlijke effect dat beide hiervoor gesignaleerde wetswijzigingen zullen hebben op de kwaliteit van het aanvullend pensioen. Ook zijn we bezorgd over het effect van deze wijzigingen op de bereidwilligheid bij het grote publiek om het nieuwe pensioenstelsel te omarmen. Wij pleiten dan ook sterk voor een heroverweging van de voorgenomen wijzigingen binnen het fiscale kader en meer algemeen, voor meer aandacht voor de samenhang tussen wetswijzigingen op pensioengebied.

Wetstechnisch commentaar

In het voorontwerp is bij het onderscheid tussen een nominaal en een reëel contract sprake van een uitkeringsovereenkomst en een reële ambitieovereenkomst. Wij vinden dit verwarrend. We raden dringend aan om te kiezen voor de begrippen ‘nominale uitkeringsovereenkomst’ en ‘reële uitkeringsovereenkomst’. Verder is het verwarrend dat het AFS in het reële contract zowel inclusief als exclusief het LAM kan voorkomen. Dit komt niet helder naar voren in de wettekst. Hetzelfde geldt voor de optionele keuze van het LAM binnen het nominale contract.

Tot slot is op een groot aantal plaatsen in het voorontwerp bepaald dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur (nadere) regels (kunnen) worden gesteld. Daardoor is er nog geen volledig beeld van de regels. Wij dringen erop aan zo snel mogelijk duidelijkheid te geven over deze lagere regelgeving. Dat is van essentieel belang voor de pensioenfondsen die immers een keuze moeten maken tussen het nominale en het reële pensioencontract. Voor ons als pensioenuitvoeringsorganisatie is het niet mogelijk goed en volledig te adviseren zonder zicht op deze lagere wet- en regelgeving. Indien niet alle wet- en regelgeving volledig helder is in het eerste kwartaal van 2014, kunnen sociale partners en pensioenfondsbesturen niet tijdig definitieve besluiten nemen. Dat heeft risico’s voor de zorgvuldigheid van de besluitvorming en voor een adequate implementatie tot gevolg.

3. Alternatief voor het nominale en reële FTK

Wij juichen de aanzet van staatssecretaris Klijnsma tot een aanvulling op het nominale contract toe. Wij zijn van mening dat het verstandig is om verder te werken aan een variant die een rigide scheiding tussen het nominale en reële contract voorkomt door de belangrijke voordelen uit beide contracten te combineren. Een voordeel van het nominale contract boven het reële contract is dat het sociale partners meer keuzemogelijkheden biedt bij het vaststellen van de gewenste indexatieambitie, waaronder ook een gedeeltelijke prijsinflatie correctie, dat in het reële contract minimaal de volledige prijsinflatiecorrectie dient te zijn. Een voordeel van het reële contract boven het nominale contract is de mogelijkheid tot spreiden in de tijd van financiële schokken. Grote kortingen aan het eind van een herstelperiode worden hiermee vermeden. Hierdoor kunnen pensioenfondsen een bestendiger beleggingsbeleid voeren en wordt bijgedragen aan stabiliteit van uitkeringen.

Wij hebben een alternatief ontwikkeld voor het nieuw voorgestelde FTK waar zowel de nominale en reële variant in passen. Dit alternatief is vervolgens door de Pensioenfederatie gebruikt als input voor de ontwikkeling van een alternatief FTK. Voordelen van dit alternatieve FTK van de Pensioenfederatie zijn:

- alle indexatieambities zijn mogelijk
- de beleggingsspagaat wordt verminderd

Bijlage
Consultatie Wet invoering reële ambitieovereenkomst

Technische verdieping

syntrus | achmea

Datum 5 september 2013

Inhoudsopgave

1. Inleiding

Op 12 juli 2013 bood staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de Tweede Kamer het voorontwerp van de Wet invoering reële ambitieovereenkomst en een bijbehorende oplegbrief aan. Deze stukken zijn via internet openbaar gemaakt voor consultatie. In het rapport *Reactie op hoofdlijnen* zet Syntrus Achmea de belangrijkste aandachtspunten uiteen. Dit voor u liggende rapport bevat een technische verdieping van de reactie en kan worden gelezen als bijlage bij de Reactie op hoofdlijnen.

1.1 Doelstelling van de nieuwe wet

Samengevat heeft het wetsvoorstel drie doelen:

1. de introductie van een nieuw reëel pensioencontract;
2. verbetering van het financieel toetsingskader (FTK) voor het bestaande nominale pensioencontract;
3. het mogelijk maken van het invaren van opgebouwde pensioenaanspraken in het nieuwe reële contract.

Doelstelling van de consultatie is om de samenleving te informeren en in staat te stellen om te reageren. Er wordt reactie gevraagd op twee onderdelen:

1. het voorontwerp van de wet;
2. de in de oplegbrief aan de Tweede Kamer geschetste aanvulling op het nominale contract.

Dit laatste betreft een aanvulling op het voorontwerp van de wet. Achtergrond van de aanvulling is dat de spreidingsmethodiek voor financiële schokken van het nieuwe reële contract ook bij het bestaande nominale contract wordt toegepast.

1.2 Inhoud

In de hoofdstukken 2 tot en met 8 geven we een gedetailleerde reactie op de volgende onderdelen:

- wettechniek;
- premie;
- discontocurve;
- prudent person beginsel;
- compleet contract;
- aanpassingsmechanismen; en
- collectief invaren.

2. Wetstechnisch commentaar

In dit hoofdstuk geven we een reactie op de tekst van het voorontwerp van de Wet invoering reële ambitieovereenkomst. Ter verduidelijking geven we ook enkele inhoudelijke suggesties. Een gedetailleerde uitwerking per artikel en een voorstel voor een aantal redactionele tekstverbeteringen staan in hoofdstuk 9.

2.1 Belangrijkste conclusies consultatiedocument

In het voorontwerp is bij het onderscheid tussen een nominaal en een reëel contract sprake van een uitkeringsovereenkomst en een reële ambitieovereenkomst. Wij vinden dit verwarrend. We raden dringend aan om te kiezen voor de begrippen 'nominale uitkeringsovereenkomst' en 'reële uitkeringsovereenkomst'. Verder is verwarrend dat het aanpassingsmechanisme voor financiële schokken (AFS) bij de reële uitkeringsovereenkomst zowel inclusief als exclusief het aanpassingsmechanisme voor wijziging in de levensverwachting (LAM) kan voorkomen. Dit komt niet helder naar voren in de wettekst. Hetzelfde geldt voor de optionele keuze van het LAM binnen de nominale uitkeringsovereenkomst.

Tot slot is op een groot aantal plaatsen in het voorontwerp bepaald dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur (nadere) regels (kunnen) worden gesteld. Daardoor is er nog geen volledig beeld van de regels. Omdat er nog veel nader moet worden uitgewerkt, kunnen sociale partners en pensioenfondsen nog niet tot definitieve besluitvorming komen. Indien niet alle wet- en regelgeving volledig helder is in het eerste kwartaal van 2014 wordt het volgens Syntrus Achmea heel moeilijk om zorgvuldige besluiten te nemen en de implementatie te regelen voor 1 januari 2015. Dat laatste zou jammer zijn, aangezien sociale partners en pensioenfondsbesturen al een paar jaar op deze noodzakelijke duidelijkheid zitten te wachten. Wij vragen hier de politiek met klem aandacht voor.

2.2 Karakter pensioenovereenkomst

Staatssecretaris Klijnsma maakt in haar brief aan de Tweede Kamer uitdrukkelijk en consequent onderscheid tussen het huidige nominale pensioencontract, het nieuwe nominale pensioencontract en het nieuwe reële pensioencontract. In het nominale contract wordt gestuurd op het realiseren van nominale aanspraken, maar meestal is ook sprake van een indexatieambitie. In het reële contract wordt gestuurd op het realiseren van een geïndexeerd pensioen. Uitgangspunt in beide contracten is een geïndexeerd middelloon. Er is dus sprake van een vergelijkbare ambitie, aldus de memorie van toelichting (p. 14).

In het voorontwerp is gekozen voor andere begrippen, namelijk 'uitkeringsovereenkomst' en 'reële ambitieovereenkomst'. Wij vinden dit zeer verwarrend, omdat in beide contracten sprake is van een vergelijkbare ambitie. Deze begrippen suggereren dat in het nominale contract geen sprake is van een reële ambitie en in het reële contract wel. Het gebruik van deze begrippen in de startbrief en op het UPO zal de deelnemer niet helpen om zijn pensioen beter te begrijpen.

De voorgestelde begrippen zijn als volgt omschreven:

- uitkeringsovereenkomst: een pensioenovereenkomst inzake een vastgestelde pensioenuitkering;
- reële ambitieovereenkomst: een pensioenovereenkomst inzake een vastgestelde pensioenuitkering met een aanpassingsmechanisme voor financiële schokken.

Hieruit volgt dat de reële ambitieovereenkomst een species is van het genus uitkeringsovereenkomst.

We raden dringend aan om te kiezen voor de begrippen ‘nominale uitkeringsovereenkomst’ en ‘reële uitkeringsovereenkomst’. Deze begrippen maken direct duidelijk dat de essentie en sturing in het ene contract liggen op de nominale uitkering en in het andere op de reële uitkering. Dit kan ook een heldere communicatie aan (gewezen) deelnemers eenvoudiger maken. In de praktijk zijn het nominale contract en het reële contract inmiddels ingeburgerde begrippen. De voorgestelde begrippen sluiten daar goed op aan en geven ook in dit opzicht minder verwarring.

2.3 AFS en LAM

Het aanpassingsmechanisme voor financiële schokken (AFS) binnen de reële uitkeringsovereenkomst blijkt zowel inclusief als exclusief het aanpassingsmechanisme voor wijziging in de levensverwachting (LAM) te kunnen voorkomen. Dat vinden wij verwarrend. Bij het reële pensioencontract zullen beide mechanismen naar onze verwachting veelal afzonderlijk worden toegepast, omdat het noodzakelijk is om de duur van de spreidingsperiode en de aard van de wijziging met elkaar in overeenstemming te brengen. Het is dan duidelijker om ze ook in de wetgeving afzonderlijk te formuleren en te regelen.

2.4 LAM en nominaal contract

Uit de wettekst blijkt niet expliciet dat het LAM bij het nominale contract optioneel is. Dit blijkt wel uit de memorie van toelichting (p. 32). Dat op het reële contract beide mechanismen altijd van toepassing zijn, is evenmin helder, al valt dat uit de systematiek wel af te leiden (zie ook 2). We pleiten ervoor om dit te verduidelijken in de wet.

2.5 Lagere regelgeving

Op een groot aantal plaatsen in het voorontwerp is bepaald dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur (nadere) regels (kunnen) worden gesteld. Daardoor is er nog geen volledig beeld van de regels over:

- het AFS (artikel 10a, vijfde lid);
- het LAM (artikel 10b);

- collectief invaren (artikel 83, negende lid);
- de kostendekkende premie (artikel 128, vierde lid);
- terugstorting of premiekorting (artikel 129, vierde lid);
- de dekkingsgraad (artikel 133a, tweede lid);
- toepassing van het AFS (artikel 133b, derde lid);
- toepassing van het LAM (artikel 133c, derde lid);
- het prudent person beginsel (artikel 135, tweede lid);
- voorwaardelijke toeslagverlening (artikel 137, derde lid);
- de egalisatiereserve (artikel 137a, vierde lid);
- ingrijpende wijzigingen tijdens uitvoering langetermijnherstelplan (artikel 139, derde lid);
- de ABTN (artikel 145, vierde lid).

In de toelichting bij het voorontwerp missen wij duidelijkheid over deze lagere regelgeving. Een volledig commentaar – met signalering van knelpunten voor de praktijk of suggesties voor verbetering – is nu niet goed mogelijk. Dat relativeert dit commentaar op het voorontwerp. Het gaat immers om één compleet systeem van regels. We dringen erop aan zo snel mogelijk duidelijkheid te geven over deze lagere regelgeving. Bij voorkeur op korte termijn in een afzonderlijke brief aan de Tweede Kamer, met de mogelijkheid ook daarop een reactie te geven, en in elk geval in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel dat in december wordt ingediend.

Duidelijkheid over de lagere regelgeving is ook van essentieel belang voor de pensioenfondsen, die immers een keuze moeten maken tussen het nominale of het reële pensioencontract. Aan het einde van het eerste kwartaal van 2014 zou alle wet- en regelgeving volledig helder moeten zijn. Anders is het, gegeven het complexe karakter van de wijzigingen, voor CAO-partijen en pensioenfondsbesturen niet mogelijk om tijdig (gedurende het tweede kwartaal van 2014) besluiten te nemen, inclusief raadpleging van de achterban. Zij hebben dan onvoldoende tijd om de minimaal noodzakelijke stappen met betrekking tot de implementatie te regelen om uiteindelijk per 1 januari 2015 over te kunnen gaan naar een nieuw pensioencontract. Dat laatste zou jammer zijn, aangezien CAO-partijen en pensioenfondsbesturen al een paar jaar wachten op duidelijkheid.

3. Premie

In het huidige toetsingskader kan de kostendekkende premie worden gedempt door gebruik te maken van een verwacht rendement of een voortschrijdend gemiddelde van de marktrente. Dit zal niet meer worden toegestaan in het nieuwe financieel toetsingskader.

Demping van de kostendekkende premie is met het oog op stabiliteit en vanuit macro-economische overwegingen echter wel waardevol. Daarom wordt toegestaan dat de premie over een periode van enkele jaren wordt vastgesteld. Na afloop van de premievaste periode wordt opnieuw bepaald wat de hoogte van de kostendekkende premie voor de komende premievaste periode is. Pensioenfondsen kunnen er dan voor kiezen deze premie in één keer toe te passen, maar mogen dit ook geleidelijk doen in bijvoorbeeld drie tot vijf jaar.

3.1 Belangrijkste conclusies consultatiedocument

Waarschijnlijk leiden de nieuwe regels voor de kostendekkende premie op basis van de huidige marktomstandigheden tot flinke wijzigingen in de financiële opzet van pensioenfondsen. Het onderdeel van de kostendekkende premie dat actuarieel nodig is voor de aangroei van de pensioenverplichtingen moet voortaan op marktrente bepaald worden. Binnen de nominale uitkeringsovereenkomst zal als gevolg hiervan de hoogte van de opslag voor de opbouw en instandhouding van het vereist vermogen, die afgeleid wordt van de actuariële inkoop, eveneens in absolute zin stijgen. Ook de voorgestane aanpassing van de vereiste buffers zal een verhogend effect hebben op de hoogte van deze opslag. De mogelijkheid om gebruik te maken van demping door uit te gaan van het verwachte rendement of de gemiddelde rente van maximaal 10 jaar komt te vervallen. Dit staat op gespannen voet met een belangrijke afspraak uit het pensioenakkoord:

> *“Uit macro-economische overwegingen wordt het noodzakelijk geacht dat de hoogte van de premie niet te veel fluctueert en niet veel verder stijgt.”*

3.2 Premiehoogte

De benodigde premie in het nieuwe (nominale) contract zal toenemen door:

- gebruik van de huidige (lage) rentetermijnstructuur;
- de hogere solvabiliteitsopslag (bij gelijkblijvend risicoprofiel).

De kostendekkende premie zoals in de jaarrekening vermeld is momenteel ook al op basis van de marktrente, maar nu kan binnen het premiebeleid sprake zijn van een kostendekkende premie op basis van een gedempte rente.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gaat ervan uit dat deze effecten op de premie gecompenseerd zullen worden door de effecten van de verdere beperking van het Witteveenkader. Daardoor kan

de premie voor het gemiddelde fonds desondanks gelijk blijven. Echter, niet alle fondsen kennen een dusdanig hoge opbouw dat deze beperkt moet worden om aan het nieuwe Witteveenkader te kunnen voldoen. Met andere woorden: fondsen die al een laag opbouwpercentage hebben, zullen geconfronteerd worden met een premiestijging of een minder adequaat pensioen.

De volgende tabel geeft voor twee 'gemiddelde' bedrijfstakpensioenfondsen de uitkomsten van de premie in de verschillende contracten. Het eerste fonds heeft het renterisico voor 60% afgedekt. Het tweede fonds heeft het renterisico volledig afgedekt. Daarnaast is het tweede fonds een jong fonds met een relatief lage doorsneepremie.

	Fonds 1	**Fonds 2**
Opbouwpercentage	1,75%	1,75%
Rentehedge als % van de verplichtingen	60%	100%
Huidig vereist eigen vermogen	11,3%	12,4%
Nieuw vereist eigen vermogen nominaal	15,8%	14,8%
Nieuw vereist eigen vermogen reëel	1,0%	1,0%
Opslag voor kosten	2,0%	2,0%
Huidige gedempte rente	4%	4%
Gedempte premie	16,3%	14,1%
Kostendekkende premie huidige kader	22,0%	19,7%
Kostendekkende premie nieuw nominaal	22,7%	19,9%
Kostendekkende premie nieuw reëel	24,2%	22,1%

3.3 Premiestabiliteit

Premiestabiliteit wordt in het nieuwe pensioencontract vormgegeven door de introductie van een vaste premie voor een bepaalde periode. Afhankelijk van de aard van het toegepaste contract (een nominale of een reële uitkeringsovereenkomst) mag een fonds de kostendekkende premie voor 3 of 5 jaar vaststellen. Na afloop van deze periode moet de premie aangepast worden naar het nieuwe kostendekkende niveau. Dit mag ineens of geleidelijk (lineair), zolang dit maar consequent wordt toegepast bij zowel stijgingen als dalingen.

Dat de premiehoogte bij deze methodiek erg afhankelijk wordt van de toevallige stand van de marktrente aan het einde van de premievaste periode biedt mogelijkheden. Dit lost echter de problemen van premiestabiliteit niet afdoende op.

Daarnaast zal er door het hanteren van een vaste premie voor een bepaalde periode nog steeds sprake (kunnen) zijn van een technisch resultaat. Dat dit resultaat nu alsnog wordt doorgeschoven naar de toekomst past wellicht binnen het streven om uit macro-economische overwegingen een stabiele premie te hebben. Het is echter nog niet duidelijk of en hoe dit past binnen het kader van evenwichtige belangenbehartiging.

3.4 Alternatieven

Er zijn enkele alternatieven denkbaar waarin meer aandacht is voor premiestabiliteit en waarbij de koppeling met de kostprijs van pensioen (op marktwaarde) in beeld blijft. Die alternatieven beschrijven we in deze paragraaf.

Variabele opbouw

Een systeem met een deels variabele opbouw (zoals ook wordt toegepast bij CDC-regelingen) kan een alternatief zijn. De premie kent dan een gemaximeerde hoogte en van jaar tot jaar kijkt men hoeveel pensioenaanspraken hiervoor ingekocht kunnen worden. Behalve de Pensioenwet zal ook het Witteveenkader hiertoe aangepast moeten worden. Uitgangspunt bij deze opzet is dat een 'lage' opbouw in enig jaar gecompenseerd moet kunnen worden door een 'hoge' opbouw in een ander jaar, mits daarvoor vanuit het verleden nog fiscale ruimte beschikbaar is. Het huidige Witteveenkader zou voor wat betreft die 'hoge' opbouw in de tegenwoordige opzet een beperkende factor kunnen zijn, terwijl een degelijke opzet voor het collectief als geheel geen bovenmatig pensioen op hoeft te leveren.

Premie-egalisatiereserve

Bij een premie-egalisatiereserve wordt een gelijkblijvende premie afgesproken. De jaarlijks gerealiseerde resultaten worden in vergelijking met de benodigde (kostendekkende) premie voor zover mogelijk verrekend met deze premie-egalisatiereserve. De premie-egalisatiereserve moet dan op een soortgelijke wijze worden behandeld als een bestemmingsreserve, en telt daarom dan ook niet mee in de bepaling van de dekkingsgraad.

Hiervoor is wel een aanpassing van de Pensioenwet nodig, omdat een dergelijke werkwijze (het niet consequent in rekening brengen van minimaal de kostendekkende premie) niet is toegestaan. Wordt in enig jaar een beroep gedaan op de premie-egalisatiereserve, en is deze niet toereikend om het verschil tussen de geheven premie en de kostendekkende premie af te dekken, dan zal een additionele premie moeten worden geheven om het geheel weer naar kostendekkend niveau te brengen. Daarbij geldt uiteraard dat een lagere opbouw een alternatief hiervoor is. Toepassen van deze variant leidt ertoe dat weliswaar niet elk jaar sprake is van het heffen van minimaal de kostendekkende premie, maar dat dit voor een reeks van jaren wel het geval is.

Deze werkwijze is vanwege de (historisch gezien) lage rentestand op korte termijn waarschijnlijk lastig te implementeren. De te heffen premie zou in beginsel op het niveau van de huidige rentestand vastgesteld moeten worden. Bij toekomstige rentestijging zou er dan vooralsnog alleen sprake zijn van dotaties aan de egalisatiereserve.

Beperken solvabiliteitsopslag

Het is niet noodzakelijk om de volledige solvabiliteitsopslag te hanteren. Zo zou er rekening gehouden kunnen worden met solvabiliteitsvrijval vanwege uitkeringen. Ook is een variant mogelijk waarbij de solvabiliteitsopslag gesteld wordt op het niveau van de werkelijke dekkingsgraad, indien die zich tussen het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) en het vereist eigen vermogen (VEV) bevindt, met als minimumopslag het MVEV.

Middeling

Het bezwaar luidt dat de huidige 10-jaarsmiddeling van de rentetermijnstructuur (RTS) te retrospectief is. Dit zou men kunnen ondervangen door een gemiddelde RTS op basis van een kortere historie te hanteren.

Macrostabiliteit

Een ander alternatief is de macro-stabiele discontovoet waar de Sociaal-Economische Raad (SER) onderzoek naar doet.

4. Discontocurve

Voor de reële ambitieovereenkomst worden twee nieuwe componenten toegevoegd aan de discontocurve: een indexatieafslag en een risico-opslag. De indexatieafslag wordt gebaseerd op de prijsinflatie ongeacht de indexatieambitie. De risico-opslag is afhankelijk van de looptijd. Hoe langer de looptijd, hoe hoger de risico-opslag. De risico-opslag is niet afhankelijk van de beleggingsmix. In dit hoofdstuk geven we een reactie op de verschillende onderdelen waaruit de discontocurve is opgebouwd.

4.1 Belangrijkste conclusies consultatiedocument

De dekkingsgraad in het reële contract is, ondanks dat sprake is van een geïndexeerde uitkering, sterk afhankelijk van de nominale rente. Dit leidt tot een spagaat. Het pensioenfonds heeft namelijk een reële ambitie, terwijl het door de opbouw van de discontocurve gestimuleerd wordt om het nominale renterisico af te dekken, indien het fonds de hoogte van de korting wil stabiliseren.

De dekkingsgraad is daarnaast sterk afhankelijk van de hoogte van de ultimate forward rate (UFR), de inflatieafslag en de risico-opslag, allemaal elementen waar het pensioenfondsbestuur geen invloed op heeft. Dit is vooral het geval in het reële contract. De op- en afslagen zorgen voor een politiek risico. Het afdekken van nominaal renterisico kan vooral in het reële contract leiden tot schijnnauwkeurigheid, omdat de discontocurve afhankelijk is van factoren die constant worden verondersteld.

4.2 Handhaving nominale rente met UFR

In beide contracten wordt vastgehouden aan de huidige UFR-methodiek met swaprente. Dit heeft een aantal consequenties.

Renteafdekking blijft (ook in het reële contract)

De dekkingsgraad kan in beide contracten worden gestabiliseerd door de nominale rente af te dekken. Dit lijkt een logische stap in het nominale kader maar kan in het reële kader tot een spagaat leiden. Het reële contract moedigt pensioenfondsen aan om de nominale rente af te dekken en zo het risico op fluctuatie in hoogte van de korting te reduceren terwijl de pensioentoezeggingen reëel zijn. Sterker nog, de nominale rentegevoeligheid van de pensioenaanspraken neemt op basis van het huidige voorstel zelfs toe in het reële contract.

Hoger rendement nodig

Toepassing van UFR betekent dat het pensioenfonds – zelfs in een nominaal contract – een (beperkt) extra rendement boven de risicovrije rente moet behalen om de pensioenen uit te kunnen keren zolang de forward-rente lager is dan 4,2%. Bij een dekkingsgraad van 100% kan de pensioenaanspraak zelfs in het nominale kader met de huidige rentestand dus niet gegarandeerd worden.

Pensioenfonds heeft geen invloed op hoogte UFR

De UFR wordt periodiek door een commissie vastgesteld. Het pensioenfonds heeft hier geen invloed op en kan dit risico niet goed afdekken.

4.3 Vaste indexatieafslag voor alle fondsen

Van de indexatieafslag wordt alleen gebruikgemaakt in het reële contract. Voor alle pensioenfondsen die kiezen voor het reële contract is de indexatieafslag identiek. De afslag wordt voor de korte termijn gebaseerd op de inflatieverwachting van het Centraal Planbureau (CPB) en voor de lange termijn op de inflatiedoelstelling van de Europese Centrale Bank (ECB).

Indexatie verwerkt in discontocurve

Gekozen is om de nominale rekenrente te verlagen met een indexatieafslag. Een andere mogelijkheid met vergelijkbare uitkomsten is om de verwachte kasstromen te verhogen met de indexatie en dan te verdisconteren met de nominale rekenrente (zonder indexatieafslag).

Verschil tussen indexatieafslag en indexatieambitie

Er wordt gebruikgemaakt van één indexatieafslag gebaseerd op de inflatiedoelstelling van de ECB. De meeste pensioenfondsen hebben echter een inflatiedoelstelling die is gekoppeld aan de Nederlandse inflatie of de loonontwikkeling. Een pensioenfonds heeft op basis van de huidige voorstellen niet de mogelijkheid om de indexatieafslag aan te passen aan de eigen indexatieambitie. Dit is vooral vreemd voor pensioenfondsen die een hogere indexatieambitie hebben dan de verwachte prijsinflatie, zoals een indexatie die gekoppeld is aan de loonontwikkeling. Door de indexatieafslag gelijk te stellen aan de indexatieambitie zal de marktwaarde van een contract met indexatie op basis van de prijsindex verschillen van de waarde van een contract met indexatie op basis van de loonindex. Het niet hanteren van een indexatieafslag zorgt voor een betere invulling van het begrip marktconsistente waardering van de verplichtingen dan wanneer deze waardering voor beide vormen gelijk is (zoals in het huidige voorstel).

Indexatieafslag is niet gekoppeld aan inflatieverwachting in de markt

In de markt worden inflation-linked bonds (ILB) en inflatieswaps verhandeld waarmee de verwachte Europese inflatie afgedekt kan worden. Er is nadrukkelijk gekozen om niet van deze marktdata gebruik te maken omdat het aanbod van ILB beperkt is. Hierdoor wordt voorkomen dat Nederlandse pensioenfondsen de ILB-markt op worden geduwd. Dit is aan de ene kant goed omdat deze markt erg illiquide is. Er zijn namelijk weinig Europese overheden die inflation-linked bonds uitgeven of hebben uitgegeven. Aan de andere kant zorgt de vaste indexatieafslag er ook voor dat bij pensioenfondsen die wel inflatieproducten aan hun portefeuille toevoegen, de bewegelijkheid van de dekkingsgraad groter wordt. Dit laatste zien wij als onwenselijk.

4.4 Risico-opslag

De risico-opslag geldt – net als de indexatieafslag – alleen voor het reële contract. De opslag is looptijdafhankelijk waarbij er voor langere looptijden een hogere opslag geldt. In deze paragraaf gaan we hier verder op in.

Risico-opslag is arbitrair en het pensioenfonds heeft hier geen invloed op

De risico-opslag loopt op lange termijn naar een niveau van 1,5%. Het percentage is gebaseerd op een verwachte risicopremie op aandelen van 3% en een allocatie van de beleggingen in zakelijke waarden voor 50%. Bij deze aannames zijn veel kanttekeningen te plaatsen. Zo hebben veel pensioenfondsen minder dan 50% naar aandelen gealloceerd. Daarnaast is de risicopremie niet uit de markt af te leiden maar komt die uit de regeling FTK-parameters, die periodiek op juistheid wordt geëvalueerd. Ten slotte is gekozen voor een ingewikkelde formule waarbij de risico-opslag bij langere looptijden oploopt naar 1,5%. Wordt er gebruikgemaakt van een risico-opslag, dan geven wij de voorkeur aan een eenvoudiger formule.

Risico-opslag is onafhankelijk van het beleggingsbeleid

Een pensioenfonds kan de risico-opslag (en daarmee de dekkingsgraad) niet beïnvloeden door meer of minder in aandelen te beleggen. Dit voorkomt perverse prikkels, wat wij toejuichen.

De volgende grafiek geeft de verschillende curves weer.

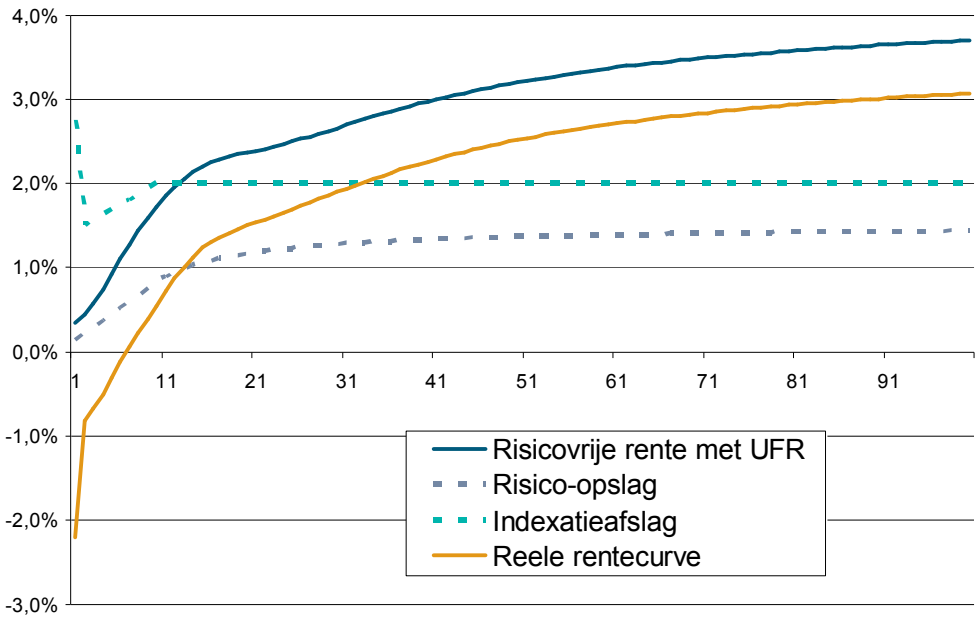

4.5 Middeling van de dekkingsgraad in plaats van rentemiddeling

Beleidsbeslissingen in het consultatiedocument zijn afgeleid van de 12-maands gemiddelde dekkingsgraad (beleidsdekkingsgraad) in plaats van, zoals nu, een dekkingsgraad op basis van een 3-maands gemiddelde rente.

Het is een goede stap dat de 3-maands rentemiddeling niet in het voorstel voorkomt, omdat dit de dekkingsgraad minder stabiel maakt (vooral voor fondsen met een hoge renteafdekking). Het introduceren van een beleidsdekkingsgraad zorgt er enerzijds voor dat het beleid met betrekking tot korten en indexeren minder afhankelijk wordt van dagkoersen. Aan de andere kant heeft de beleidsdekkingsgraad een aantal nadelen. De introductie van een nieuwe methodiek kan tot verwarring leiden. Daarnaast worden beleggingsverliezen tijdelijk niet volledig meegenomen. Wanneer een pensioenfonds in december forse verliezen leidt op de aandelenportefeuille omdat de economie plotseling verslechtert, heeft dit nauwelijks invloed op de hoogte van de beleidsdekkingsgraad. Het pensioenfonds kan daarom op basis van de beleidsdekkingsgraad gewoon besluiten om te indexeren terwijl de actuele dekkingsgraad fors lager staat. Het toepassen van een beleidsdekkingsgraad betekent dat de dekkingsgraad in het nominale kader minder snel uit herstel komt of in herstel gaat. Er ontstaat vertraging met het te voeren beleid.

Het laatste punt waar wij aandacht voor vragen is de omgang met korten in het nominale kader en het toepassen van het AFS in het reële kader. Op dit moment zal een korting van aanspraken en uitkeringen direct leiden tot een hogere dekkingsgraad. Voorbeeld: het korten per 1 april heeft geleid tot een hogere dekkingsgraad per eind april. Door het toepassen van een beleidsdekkingsgraad komt het korten pas na 12 maanden volledig tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad.

4.6 Keuze reëel versus nominaal

Door de verschillende discontocurves verschillen de startdekkingsgraden onder beide kaders van elkaar. Een pensioenfonds dat overgaat naar het reële contract ziet zijn dekkingsgraad rond de 15 dekkingsgraadpunten dalen. Veel pensioenfondsen komen daarom uit op een reële dekkingsgraad van minder dan 101%, waardoor kortingen via het AFS noodzakelijk zijn. Dit maakt het lastiger om over te stappen naar een reëel contract. Aangezien veel pensioenfondsen naar verwachting aan het einde van het jaar een nominale korting moeten aankondigen, is het moeilijk om daarnaast ook nog eens een korting in het reële contract aan te kondigen. Het feit dat de aanspraken naar verwachting geïndexeerd kunnen worden, is voor veel deelnemers een schrale troost.

Voor 15 pensioenfondsen hebben wij de huidige dekkingsgraad in het nominale kader omgerekend naar de bijbehorende dekkingsgraad in het reële kader. De gemiddelde nominale dekkingsgraad bedraagt voor deze fondsen 105%. De gemiddelde dekkingsgraad in het reële kader 89%. Bij een spreidingsperiode van 10 jaar zou dit betekenen dat de uitkeringen en opgebouwde pensioenaanspraken via het AFS 10 jaar lang met ongeveer 1,2% worden verminderd. Hier staat uiteraard de jaarlijkse indexatie (volgens de prijsinflatie) tegenover. De volgende grafiek geeft een overzicht van de dekkingsgraden van de verschillende fondsen.

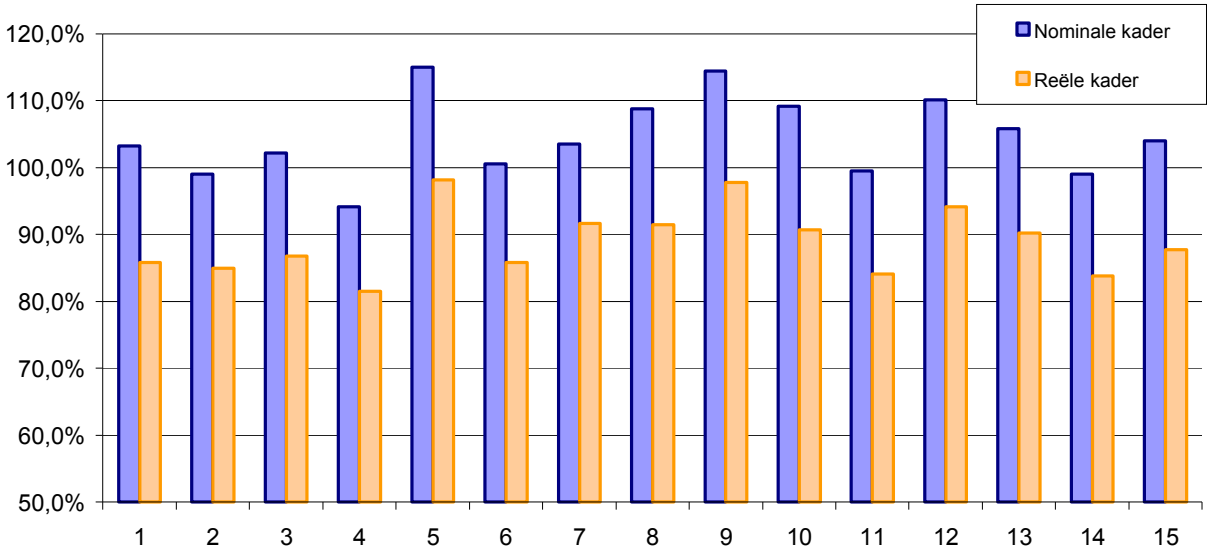
Nominale kader
Reële kader
120,0%
110,0%
100,0%
90,0%
80,0%
70,0%
60,0%
50,0%
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

5. Prudent person beginsel

De kerngedachte achter het prudent person beginsel (PPB) is dat het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille past bij het risicoprofiel van het pensioenfonds. Daarbij moet een balans worden gevonden tussen de risico's van de beleggingsportefeuille en de aanvullende sturingsmogelijkheden waarover het pensioenfonds beschikt. Door deze aanvullende sturingsmogelijkheden kunnen pensioenfondsen zich met hun (beleggings)beleid onderscheiden van verzekeraars.

5.1 Belangrijkste conclusies consultatiedocument

In het consultatiedocument wordt vastgehouden aan het 'principle based' karakter van het PPB ("daarbij blijft het open karakter van het prudent person beginsel behouden"). Tegelijkertijd is de staatssecretaris van plan om het PPB te verschuiven naar een meer 'rule based' aanpak. Er worden immers kwalitatieve en kwantitatieve regels, een 'comply or explain'-benadering en een extra risicotoets voorgesteld. De details van deze voorstellen moeten nog in lagere regelgeving worden vastgelegd en zijn daarom momenteel nog niet te beoordelen.

Het is positief dat de staatssecretaris meer helderheid wil scheppen over invulling van het PPB. Zowel pensioenfondsen als toezichthouder kunnen hierdoor beter bepalen wat van ze wordt verwacht. Ook kan het inkaderen van het PPB helpen om interpretatieverschillen te voorkomen. Het gevaar bestaat echter dat de regels, toetsen en normen te dominant worden, wat ten koste gaat van de benodigde beleggingsvrijheid. Te veel of te strikte regelgeving kan het nemen van prudente beleggingsbeslissingen belemmeren. Een te begrenzende en sturende invulling van het PPB vinden wij daarom ongewenst.

De invulling van het beleggingsbeleid van een pensioenfonds moet de verantwoordelijkheid blijven van het pensioenfondsbestuur. Het is niet gewenst dat de wetgever of toezichthouder via sturende regelgeving hierin (mede) beleidsbepalend wordt. Ook moet een pensioenfonds genoeg ruimte hebben om indien nodig het beleggingsbeleid bij te sturen. Wij vragen daarom aan de wetgever en toezichthouder om terughoudendheid te betrachten bij een meer op regels en normen gebaseerde invulling van het nieuwe PPB. Het is immers een illusie om te denken dat alle beleggingsrisico's en de nuances van het beleggingsbeleid zijn te vangen in regels en normen.

5.2 Alternatieve benadering

Syntrus Achmea is geen voorstander van pogingen het beleggingsbeleid verder in regels te vangen. Volgens ons gaat doorgeschoten regelgeving gepaard met onbedoelde negatieve neveneffecten. Tegelijkertijd beseffen ook wij dat een prudent beleggingsbeleid gewaarborgd moet worden. Een cruciaal uitgangspunt daarbij is dat het pensioenfondsbestuur eindverantwoordelijk is en blijft voor het beleggingsbeleid. Om deze doelstellingen te bereiken proberen wij bewust niet om alle facetten van het beleggingsbeleid te vangen in regels. Het gevaar van (een teveel aan) regels is dat uiteindelijk de wetgever en toezichthouder het beleggingsbeleid hierdoor steeds meer gaan bepalen. Dit kan leiden tot een uniform beleggingsbeleid dat onvoldoende rekening houdt met

fondsspecifieke kenmerken. Nog gevaarlijker is dat dit de pensioensector degradeert tot uitvoerder van richtlijnen. Zelf nadenken en eigen initiatief worden dan vervangen door het blind volgen van de regels. Dit belemmert niet alleen de innovatie binnen de sector maar is ook voor het beleggingsbeleid een gevaar. Daarom stellen wij voor om vooral te controleren of is voldaan aan de essentiële randvoorwaarden die noodzakelijk zijn om een prudent en passend beleggingsbeleid te waarborgen. Zet dus vooral in op het waarborgen van de professionaliteit van het pensioenfondsbestuur en de uitvoeringsorganisatie en niet op het vergaand met regels begrenzen van het beleggingsbeleid.

5.3 Verdieping

Uit het consultatiedocument blijkt dat wordt vastgehouden aan het open karakter van het PPB. Ook mag de voorgestelde 'comply or explain'-benadering niet leiden tot gesloten normen. Hieruit leiden wij af dat de staatssecretaris wil vasthouden aan een 'principle based' uitgangspunt van het PPB. Dit juichen wij toe. Tegelijkertijd wil de staatssecretaris het PPB nader invullen zodat zowel de pensioenfondsen als de toezichthouder weten waar ze aan toe zijn. Ook dit is positief. De nadere invulling van het PPB met meer kwalitatieve en kwantitatieve eisen krijgt nog gestalte in lagere regelgeving. De impact die het nieuwe PPB heeft op het beleggingsbeleid hangt grotendeels af van hoe begrenzend de voorstellen worden uitgewerkt en hoe de toezichthouder de nieuwe regels gaat toepassen. Dat maakt het onmogelijk om op basis van het huidige consultatiedocument:

- te beoordelen of het PPB inderdaad 'principle based' blijft of toch meer begint te lijken op een 'rules based' aanpak;
- met specifieke feedback te komen op de PPB voorstellen uit het consultatiedocument;
- de gevolgen voor het beleggingsbeleid en de beleggingsvrijheid in te schatten.

Explicitering strategisch beleggingsbeleid

In het consultatiedocument staat dat pensioenfondsen het strategisch beleggingsbeleid moeten expliciteren. Daarbij hebben pensioenfondsen een zekere mate van vrijheid, maar de wetgever stelt wel aanvullende eisen. Ook zal de toezichthouder strikter toezien op de naleving van het beleggingsbeleid. Daarmee lijkt het er sterk op dat het PPB op dit gebied het karakter krijgt van een bindend kader. In combinatie met de introductie van kwantitatieve en kwalitatieve eisen kan dit de flexibiliteit van het beleggingsbeleid beperken.

Comply or explain

In het consultatiedocument wordt voor het PPB de 'comply or explain'-benadering voorgesteld. Enkele universele beleggingsbegrippen zullen daartoe kwantitatief worden ingevuld. Een pensioenfonds kan kiezen om hier aan te voldoen (comply) of ervan af te wijken. In dat laatste geval moet het pensioenfonds dat wel uitleggen aan de toezichthouder (explain). Deze aanpak schept duidelijkheid en dwingt pensioenfondsen om na te denken op welke gebieden ze willen aansluiten bij de regelgeving (comply) en op welke gebieden ze willen afwijken van de regelgeving (explain). Met deze aanpak is op zich niets mis. Het gevaar bestaat echter dat een dergelijke aanpak resulteert in een dwangbuis van regels en eisen. Daarnaast kan de toezichthouder de lat voor 'explain' zo hoog

leggen, dat afwijken van de normen wordt ontmoedigd. Een dergelijke ontwikkeling is niet gewenst omdat de wetgever en toezichthouder dan te sturend gaan optreden waardoor zij een ongewenst grote stempel drukken op het beleggingsbeleid. Ook bij de invulling van de 'comply or explain'-benadering wijzen wij dus op het belang van terughoudendheid bij wetgever en toezichthouder.

Risicotoets

Er is een risicotoets voorgesteld voor het reële kader. Het doel van deze toets is “de mogelijkheid uit te sluiten dat een pensioenfonds bewust op enig moment significant meer (of minder) beleggingsrisico neemt dan past binnen het vooraf gedefinieerde risicoprofiel.” Met deze doelstelling kunnen wij instemmen. Ook een pensioenfonds wil binnen het vooraf vastgestelde risicoprofiel blijven. Wat ons wel zorgen baart, is het voorstel om met een uniforme risicometing te komen binnen strikte wettelijke kaders (“daarbij worden de interne normen van het pensioenfonds begrensd door een bij lagere regelgeving nader te bepalen wettelijk maximum”). Het is nog niet duidelijk hoe de toets eruit gaat zien. Daarnaast zijn de normen waaraan de risicotoets wordt gekoppeld nog niet bekend. Ook de risicotoets heeft het hierdoor in zich om begrenzend en richtinggevend te gaan uitwerken op het beleggingsbeleid.

Kosten beleggingen

De voorstellen zullen naar verwachting leiden tot extra regeldruk. Dit gaat waarschijnlijk gepaard met extra werkzaamheden, waardoor ook de kosten voor pensioenfondsen hoger kunnen uitvallen. Daarbij is het goed om te beseffen dat deze extra kosten dus ten laste van de kwaliteit van de pensioenaanspraken en –rechten gaan. Dat laatste geldt vooral voor pensioenfondsen die op grond van hun verplichtingenstructuur op bepaalde gebieden willen afwijken van de door de wetgever vastgelegde normen. Hoe groot deze effecten zijn is niet in te schatten doordat er nog niets bekend is over de invulling van deze regels.

6. Compleet contract

Het consultatiedocument gaat ervan uit dat vooraf expliciete afspraken tussen sociale partners moeten worden gemaakt over de verdeling van de risico's. Dat maakt het contract in vergelijking met de huidige contracten compleet. Maar het is de vraag of dit ook daadwerkelijk realiseerbaar is.

6.1 Belangrijkste conclusies consultatiedocument

Bij het reële contract gelden de fiscale beperkingen dat, rekening houdend met in het verleden nog niet toegekende ambitie, in totaal nooit meer dan de overeengekomen ambitie aan deelnemers mag worden toegezegd. Dit kan belemmerend werken bij het vooraf compleet maken van het contract.

Bij het nominale contract is een beleidsplan (of ex ante herstelplan) vereist. Probleem daarbij is dat het herstel primair bepaald wordt door het 'overrendement' (het verschil tussen het verwachte rendement en de rentetermijnstructuur bij de vaststelling van de voorziening gehanteerde rentecurve). Het verwachte rendement zal naar verwachting in de tijd gemeten redelijk constant zijn, maar de rentetermijnstructuur voor de vaststelling van de voorziening wijzigt iedere maand. Dat betekent dat ook het 'overrendement' en daarmee de herstelcapaciteit van een pensioenfonds van maand tot maand wisselt. Daarom is bij een ex ante herstelplan niet op voorhand aan te geven wanneer een korting zal moeten worden doorgevoerd. Het contract is op dit punt dus niet compleet te maken. Deze ervaring hebben wij ook opgedaan bij de begeleiding en advisering van veel pensioenfondsen bij het opstellen van het crisisplan.

6.2 Verdieping

Uitgangspunt voor zowel het nominale als het reële contract is dat sociale partners en fondsen voortaan op voorhand afspraken moeten maken over de toedeling van risico's. Ze moeten afspreken hoe risico's worden toegedeeld aan deelnemers en pensioengerechtigden in het fonds. Dat oogt overzichtelijk en transparant, maar de vraag is of dit ook haalbaar is.

Reële uitvoeringsovereenkomst

Voor het reële contract moeten afspraken worden gemaakt over de periode waarin de financiële schokken en de wijzigingen in de leeftijdsverwachting zullen worden uitgesmeerd in de tijd en of wel of geen gebruik gemaakt wordt van een egalisatiereserve. Dit maakt het reële ambitiecontract echter nog niet compleet. Want voor negatieve schokken kun je aangeven hoe je deze gespreid in de tijd op de aanspraak (onvoorwaardelijk) in mindering brengt, maar voor positieve schokken geldt een beperking. Die beperking houdt in dat een fonds, nadat de oorspronkelijke overeengekomen ambitie gerealiseerd is, fiscaal gezien geen extra aanspraken kan toekennen. Vanuit fiscaal oogpunt is de maximaal toe te kennen aanspraak namelijk gelijk aan het pensioen dat hoort bij de overeengekomen ambitie, bijvoorbeeld volledige prijsindexatie of volledige loonindexatie.

Nominale uitkeringsovereenkomst

Voor het nominale contract geldt dat vooraf een beleidsplan moet worden opgesteld, dat een ex ante herstelplan bevat. Dit herstelplan zou vooraf duidelijk moeten maken welke specifieke maatregelen in bepaalde omstandigheden kunnen worden genomen om het noodzakelijke herstel te realiseren. Daarnaast worden er ook grenzen gesteld aan de mate waarin indexatie mag worden verleend.

De financiële crisis van de afgelopen jaren heeft aangetoond dat de herstelcapaciteit van een pensioenfonds primair afhankelijk is van het 'overrendement'. Dit 'overrendement' wordt bepaald door het verschil tussen het verwachte rendement en de benodigde rentetoevoeging aan de technische voorzieningen. Daarbij geldt dat hoe hoger het benodigde rendement van de technische voorziening (de marktrente), hoe lager het 'overrendement' en daarmee de herstelcapaciteit, en omgekeerd.

Sociale partners kunnen op voorhand niet aangeven wat op het moment van een financiële crisis de hoogte van de marktrente en het verwachte rendement is. Daarom is het ook niet mogelijk om vooraf een adequate inschatting te maken van de herstelcapaciteit en dus van de eventueel te nemen aanvullende noodmaatregelen. Het is daarom niet mogelijk om vooraf complete duidelijkheid te geven over hoe de risico's in dergelijk negatief scenario worden verdeeld.

Voorbeeld uitkeringsovereenkomst

Voor een willekeurig fonds hebben we dit inzichtelijk gemaakt aan de hand van de volgende minimaal noodzakelijke herstelpaden, zoals deze tijdens de evaluaties van ultimo boekjaren 2010, 2011 en 2012 zijn vastgesteld. Dit leidt tot het volgende overzicht:

Verloop minimaal noodzakelijke herstelpad

	Evaluatie op 31-12-2010	Evaluatie op 31-12-2011	Evaluatie op 31-12-2012
Eind 2010	93,7%		
Eind 2011	98,1%	95,3%	
Eind 2012	102,0%	100,0%	99,6%
Eind 2013	105,0%	105,0%	105,0%

Op grond van de evaluatie ultimo boekjaar 2010 zou richting belanghebbenden moeten worden gecommuniceerd dat bij een dekkingsgraad ultimo boekjaar 2011 van minder dan 98,1% aanvullende maatregelen / kortingen noodzakelijk zijn om het benodigde herstel te realiseren. Zo zou bij een dekkingsgraad ultimo boekjaar 2011 van 96,5% een aanvullende korting van 1,6% noodzakelijk zijn om het minimaal noodzakelijke herstelpad van ultimo boekjaar 2010 te kunnen vervolgen. Maar de evaluatie ultimo boekjaar 2011 toont aan dat op dat moment een minimale dekkingsgraad van 95,3% benodigd is om het noodzakelijke herstel te realiseren. Dus in dat geval zouden bij een dekkingsgraad van 96,5% geen aanvullende maatregelen benodigd zijn om het noodzakelijke herstel te realiseren.

7. Aanpassingsmechanismen

Binnen het voorgestelde nieuwe FTK bestaat de mogelijkheid om de effecten van wijzigingen in de levensverwachting direct en onvoorwaardelijk in de aanspraken te verwerken. Bij de reële ambitieovereenkomst is het mogelijk om een verschillende spreidingsperiode te hanteren voor het AFS en het LAM. Als binnen de uitkeringsovereenkomst gekozen wordt voor toepassing van het LAM, zal daar ook een spreidingsperiode voor moeten worden gekozen.

7.1 Belangrijkste conclusies consultatiedocument

Het AFS is mogelijk in zowel een open variant (waarbij mee- en tegenvallers uit het verleden ook doorwerken in nieuwe pensioenopbouw van bestaande en nieuwe deelnemers) als een gesloten variant (waarbij mee- en tegenvallers vanuit het verleden niet doorwerken in de nieuwe pensioenopbouw). Hoewel vanuit administratief oogpunt mogelijk een lichte voorkeur kan bestaan voor de open variant, lijkt deze haaks te staan op de noodzakelijke evenwichtige belangenafweging. Bovendien lijkt het verwerken van mee- en tegenvallers uit het verleden in ieder geval voor nieuwe deelnemers onrechtvaardig. Zij maakten immers geen deel uit van de collectiviteit op moment van ontstaan van de betrokken mee- en tegenvallers. Maar als vervolgens de mee- en tegenvallers alleen doorwerken in de nieuwe pensioenopbouw van bestaande deelnemers, verdwijnen de administratieve voordelen van de open variant.

Naar analogie van het huidige FTK moeten de technische voorzieningen worden vastgesteld op basis van een actuele inschatting van de verwachte ontwikkeling van de overlevingskansen. Het CBS en het Actuarieel Genootschap (AG) publiceren iedere twee jaar een actuele inschatting van de verwachte ontwikkeling van de overlevingskansen. Daardoor lijkt het niet wenselijk/acceptabel dat de spreidingsperiode van het LAM langer is dan de periode van twee opeenvolgende updates van de verwachte ontwikkeling van de overlevingskansen. Maar in de voorgestelde wetswijziging is de minimale spreidingsperiode voor het LAM (en het AFS) drie jaar. Daardoor is een gewenste spreidingsperiode van twee jaar niet mogelijk.

Tot slot is meer duidelijkheid nodig over de wijze waarop flexibiliseringselementen – zoals de wettelijk verplichte uitruilmogelijkheid van partnerpensioen (PP) naar ouderdomspensioen (OP) – in combinatie met het verwerken van AFS en LAM moeten worden behandeld en welke impact deze verwerking heeft op het vaststellen van overdrachtswaarden (artikel 71 van de Pensioenwet).

7.2 Verdieping

Bij toepassing van het AFS kan gekozen worden voor de open variant. Daarbij worden de uniforme op- en afslagen als gevolg van mee- en tegenvallers vanuit het verleden toegepast op reeds opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten en op de toekomstige opbouw van zowel nieuwe deelnemers als bestaande deelnemers. Volgens de memorie van toelichting bij het voorontwerp is hierdoor sprake van een betere benutting van risicodeling binnen de

collectiviteit. Toepassing van deze open variant zorgt ervoor dat de jaarlijkse verhoging of verlaging van de pensioenaanspraken en –rechten voor alle deelnemers hetzelfde is.

Dat lijkt op het eerste gezicht een solidaire oplossing, maar de vraag is of met een verwerking via de open variant wel op een juiste wijze invulling wordt gegeven aan de vereiste evenwichtige belangenafweging. Door mee- en tegenvallers ook te verrekenen met toekomstig op te bouwen aanspraken voor bestaande en nieuwe deelnemers, komt een deel hiervan voor rekening van toekomstige generaties en toetredingen. Deze nieuw op te bouwen aanspraken hebben op geen enkele wijze bijgedragen aan de mee- en tegenvallers vanuit het verleden. Dat laatste geldt natuurlijk wel voor de reeds opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten.

Hoewel het administratief veel eenvoudiger is om jaarlijks met eenzelfde verhoging of verlaging van de pensioenaanspraken en –rechten voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden te werken, mag dit argument niet doorslaggevend zijn.

Toepassen van de open variant heeft ook potentiële effecten voor nieuwe deelnemers die als gevolg van het individuele recht op waardeoverdracht bij een wijziging van dienstbetrekking moeten kiezen om hun opgebouwde aanspraken wel of niet over te dragen naar de nieuwe pensioenuitvoerder. Indien een nieuwe deelnemer als gevolg hiervan met een aantal resterende kortingen vanuit het verleden wordt geconfronteerd, zal dit een drempel opwerpen om de waardeoverdracht door te laten gaan. Aan de andere kant zou een aantal resterende toeslagen vanuit het verleden een extra stimulans zijn om deze overdracht juist wel door te laten gaan. Juist wanneer de nieuwe pensioentoezegging van deze nieuwe deelnemer een reëel karakter heeft, lijkt samenvoegen van de opgebouwde aanspraken tot een uniforme pensioenaanspraak voor de hand te liggen. Maar dat heeft tot gevolg dat het wel of niet door laten gaan van de overdracht deels afhankelijk wordt van de situatie op het moment van de waardeoverdracht. Vraag is of dit een wenselijke situatie is.

Vanuit de gedachte dat ook in deze omstandigheden 'de veroorzaker betaalt', is een verwerking van een deel van de mee- en tegenvallers via de toekomstig op te bouwen aanspraken niet logisch. De gesloten variant is een alternatief. Binnen deze variant worden de op- en afslagen als gevolg van mee- en tegenvallers vanuit het verleden alleen toegepast op reeds opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten. Administratief is deze variant complexer dan de open variant, omdat voor iedere deelnemer (in potentie) alle onvoorwaardelijke jaarlijkse op- en afslagen (of het saldo daarvan) moeten worden bijgehouden.

LAM

Het voorgestelde nieuwe FTK biedt de mogelijkheid om de effecten van de wijzigingen in de verwachte ontwikkeling in de levensverwachting direct en onvoorwaardelijk in de aanspraken en rechten te verwerken. Hoe dat onvoorwaardelijk verwerken moet worden gezien bij een voorwaardelijke aanspraak is niet helemaal helder. Binnen de reële ambitieovereenkomst is het mogelijk om verschillende spreidingsperioden te hanteren voor het AFS en het LAM. Dit laatste lijkt ook noodzakelijk, omdat bij de vaststelling van de technische voorziening moet worden uitgegaan van een actuele inschatting van de verwachte ontwikkeling van de overlevingskansen.

Deze inschattingen worden aangereikt door het CBS en het AG. Beide instituten publiceren elke twee jaar een update van hun inschatting van de verwachte ontwikkeling van de levensverwachting. Dat heeft tot gevolg dat de spreidingsduur voor het LAM hiermee impliciet wordt gemaximeerd tot 2 jaar. Want het lijkt niet acceptabel / wenselijk dat de spreidingsperiode langer is dan de periode tussen twee opeenvolgende inschattingen van de

levensverwachting. Maar de voorgestelde minimale spreidingsperiode van 3 jaar zoals opgenomen in de aanpassing van artikel 10 maakt dit niet mogelijk.

Daarnaast is de verwachting dat de potentiële impact van de effecten van de ontwikkeling van de levensverwachting in absolute zin substantieel minder zal zijn dan de potentiële impact van de financiële schokken. Dus ook vanuit dat oogpunt lijkt een kortere spreidingsperiode voor het LAM ten opzichte van het AFS gerechtvaardigd.

Waardeoverdracht en flexibilisering

Tot slot vragen we duidelijkheid over de wijze waarop flexibiliseringselementen (bijvoorbeeld de wettelijk verplichte uitruilmogelijkheid van PP naar OP) in combinatie met het verwerken van AFS en LAM moeten worden behandeld en welke impact deze verwerking heeft op het vaststellen van overdrachtswaarden (artikel 71 van de Pensioenwet).

Bij een uitgaande waardeoverdracht ligt voor de hand dat de nog resterende jaarlijkse op- en afslagen, gegeven het onvoorwaardelijke karakter van deze op- en afslagen, bij de waardeoverdracht ineens worden verrekend. Dat betekent dat de overdrachtswaarde niet wordt afgeleid van de aanspraak op het moment van overdracht, maar dat de daarmee corresponderende toekomstig door te voeren op- en afslagen direct in de bepaling van de overdrachtswaarde zullen worden verwerkt.

De vraag is dan hoe vanuit de overdrachtswaarde de aanspraak bij de nieuwe pensioenuitvoerder zal moeten worden vastgesteld. De methode kan daarbij (deels) afhankelijk zijn van de gekozen variant voor de verwerking van het AFS. Is binnen de nieuwe pensioenregeling de open variant toegepast, dan kan het zijn dat bij de vaststelling van de opgebouwde aanspraken bij de nieuwe pensioenuitvoerder rekening wordt gehouden met de in de toekomst nog te verwerken jaarlijkse op- en/of afslagen. Wordt binnen de nieuwe pensioenregeling gewerkt met de gesloten variant, dan hoeft geen rekening te worden gehouden met de nog resterende jaarlijkse op- en afslagen. Die worden immers jaarlijks vastgesteld en betrokkene maakte tot het moment van toetreden geen deel uit van de collectiviteit.

Ook de omgang met de op het moment van uitoefening resterende jaarlijkse op- en afslagen binnen de uitwerking van de effecten van flexibiliseringsopties mag duidelijker. Zoals aangegeven in de memorie van toelichting dienen de jaarlijkse op- en afslagen te worden vastgesteld, rekening houdend met de verwachte toekomstige kasstromen van de verplichtingen. Als een flexibiliseringsoptie een (significante) wijziging in de verwachte kasstromen tot gevolg heeft, zoals bij het uitruilen van PP op de pensioendatum voor OP, zal het uitoefenen van deze optie gevolgen hebben voor de verwachte wijze van verwerking van de nog restende op- en afslagen. De vraag is of je de effecten hiervan moet negeren en de nog resterende op- en afslagen op eenzelfde wijze moet toepassen op de nieuwe geflexibiliseerde aanspraken.
Ook bij vervroegen en/of uitstellen van de ingangsdatum van het pensioen speelt dit element. Deze optie zal door de introductie van de geïndividualiseerde ingangsdatum van de AOW bij vrijwel alle ingangen van pensioen standaard worden toegepast. De impact hierbij is groter naarmate de periode van vervroegen of uitstellen groter is.

8. Collectief invaren

Het voorontwerp maakt collectief invaren mogelijk. Daardoor kunnen het AFS en/of het LAM ook worden toegepast op eerder opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenen. Sociale partners, ondernemingen en beroepsgroepen die kiezen voor een nieuw pensioencontract, beslissen ook over collectief invaren. In het kader van de evenwichtige belangenafweging beslist het pensioenfondsbestuur of collectief invaren verantwoord is.

8.1 Belangrijkste conclusies consultatiedocument

Het is goed dat het voorontwerp collectief invaren mogelijk maakt door de voorwaarde van geen bezwaar voor interne waardeoverdracht te laten vervallen. Maar onduidelijk is hoe pensioenfondsen moeten handelen als gekozen zou worden voor een reëel contract, of voor een LAM in een nominaal contract, zonder dat besloten wordt tot collectief invaren. Het uitvoeren van twee contracten op dezelfde populatie is onwenselijk, en wellicht zelfs onmogelijk. In dat geval kan beter niet voor een nieuw contract worden gekozen.

Ook collectieve omzetting van opgebouwde pensioenaanspraken naar een hogere pensioenrichtleeftijd is te zien als een interne collectieve waardeoverdracht. Dat kan volgens ons plaatsvinden op basis van het voorgestelde artikel 83 van de Pensioenwet. Maar volgens de brief van staatssecretaris Klijnsma van 17 januari 2013 is in deze situatie geen sprake van collectieve waardeoverdracht. Dar roept de vraag op of collectieve omzetting van opgebouwde aanspraken naar een hogere pensioenleeftijd onder de nieuwe bepaling valt.

8.2 Collectief invaren naar een nieuw contract

Het voorontwerp maakt duidelijk dat sociale partners, ondernemingen en beroepsgroepen moeten kiezen tussen een nominaal en een reëel pensioencontract. Na invoering van het nieuwe contract kan het fonds een AFS en/of een LAM toepassen op voor deze wijziging opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenen als deze zijn ingevaren in het nieuwe contract. Dat moet collectief gebeuren want anders zou op een deel van de populatie het oude contract nog moeten worden toegepast. Dat strookt niet met de behoefte aan vereenvoudiging en kostenbeheersing. Het is dan ook een goede zaak dat geregeld wordt dat individuele belanghebbenden invaren niet kunnen tegenhouden.

Collectief invaren is aan de orde bij het reële contract en kan aan de orde zijn bij het nominale contract als gekozen is voor een LAM. Wetstechnisch vindt collectief invaren plaats door middel van een interne collectieve waardeoverdracht, zonder instemming van de individuele belanghebbenden. Uit de toelichting begrijpen we dat collectief invaren een keuze is. Het zou onder omstandigheden denkbaar zijn te kiezen voor een nieuw, reëel contract, zonder dat opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen worden ingevaren. Ondanks de stevige onderbouwing in de toelichting waarom collectief invaren wenselijk is, kan in het kader van de evenwichtige belangenafweging worden geconcludeerd om niet in te varen. In dat geval wordt door dezelfde pensioenuitvoerder zowel het oude als het nieuwe contract op dezelfde populatie toegepast. Het voorontwerp maakt niet duidelijk hoe in dat geval de regels worden toegepast. Vormen de verschillende regelingen financieel ook dan één geheel?

Worden voor beide regelingen verschillende dekkingsgraden vastgesteld? Worden de sturingsmechanismen afzonderlijk toegepast? Geldt voor beide regelingen een verschillende premie en verschillend beleggingsbeleid?

Als gekozen zou worden voor het reële contract, is niet invaren eigenlijk geen optie. Dat zou de solidariteit doorbreken en is niet uitvoerbaar. Dat geldt ook als gekozen is voor het hanteren van een LAM in een nominaal contract. Als geen overeenstemming wordt bereikt over collectief invaren, bijvoorbeeld omdat de gevolgen daarvan disproportioneel zouden zijn, kan het nieuwe contract niet worden uitgevoerd. Dit zou uit de wettekst en/of de toelichting duidelijk moeten blijken.

8.3 Collectieve omzetting naar aanspraken met een hogere pensioenrichtleeftijd

Het voorontwerp laat de voorwaarde van geen bezwaar vervallen voor de interne collectieve waardeoverdracht. Collectief invaren wordt gezien als een interne collectieve waardeoverdracht, maar er zijn ook andere collectieve wijzigingen van de pensioenovereenkomsten die kunnen leiden tot een interne collectieve waardeoverdracht. Een actueel voorbeeld is de collectieve omzetting van opgebouwde pensioenaanspraken naar aanspraken met een hogere pensioenrichtleeftijd. Dit is aan de orde voor nagenoeg alle pensioenfondsen, omdat per 2014 de fiscale pensioenrichtleeftijd verhoogd wordt naar 67 jaar. Zo'n omzetting valt onder het voorgestelde artikel 83, eerste lid, onderdeel c, van de Pensioenwet, en kan dus zonder instemming van de individuele belanghebbenden worden doorgevoerd. Volgens de brief van staatssecretaris Klijnsma van 17 januari 2013 aan de Eerste Kamer (Kamerstukken I 2012-13, 33 290, N) is in dit geval geen sprake van waardeoverdracht. Dan hoeft deze omzetting ook niet voorafgaand aan DNB te worden gemeld.

Ook bij collectieve omzetting van opgebouwde aanspraken naar aanspraken met een hogere pensioenrichtleeftijd is het wenselijk dat individuele belanghebbenden geen bezwaar tegen de omzetting kunnen maken. Het heeft onze voorkeur dat vanaf 2015 deze omzetting plaats zou kunnen vinden op basis van het nieuwe artikel 83, eerste lid, onderdeel c, van de Pensioenwet. Overigens kan dit ook spelen bij omzetting van tijdelijk ouderdomspensioen of prepensioen in een levenslang ouderdomspensioen. Graag krijgen wij toelichting of collectieve omzetting van opgebouwde aanspraken naar een hogere pensioenrichtleeftijd onder de nieuwe bepaling valt.

9. Artikelsgewijs commentaar op de ontwerp-wetstekst

Artikel 1

1. Opmerking 1 – bij artikel 1 (zie paragraaf 2.2)
   Voorstel is kiezen voor de begrippen nominale uitkeringsovereenkomst en reële uitkeringsovereenkomst.

   Tekstsuggestie:
   - ‘uitkeringsovereenkomst’ wijzigen in ‘nominale uitkeringsovereenkomst’;
   - ‘reële ambitieovereenkomst’ wijzigen in ‘reële uitkeringsovereenkomst’.

   Deze begrippen verwerken in de overige bepalingen van de Pensioenwet (PW), alsmede het begrip ‘reële ambitieovereenkomst’ verwerken in de benaming van het wetsvoorstel.

2. Opmerking 2 – bij artikel 1
   In de definitie van dekkingsgraad komt de term ‘pensioenvermogen’ voor. Deze term komt verder in de PW niet voor en is ook niet omschreven. Hoe verhoudt dit zich tot de term ‘eigen vermogen’ in de artikelen 131 en 132 PW? Wellicht kan in de toelichting worden verduidelijkt dat het pensioenvermogen de som van de technische voorzieningen en het eigen vermogen van het fonds is.

3. Opmerking 3 – bij artikel 1
   In het reële contract gaat de indexatie onderdeel uitmaken van de aanspraak. Het is wenselijk dat dit kernelement expliciet uit de wet blijkt (en niet pas bij artikel 95 PW, vergelijk opmerking 15). In de definitie van reële ambitieovereenkomst (reële uitkeringsovereenkomst) kunnen beter beide mechanismen uitdrukkelijk van toepassing worden verklaard. Zie opmerking bij artikel 10a, vierde lid.

   Tekstsuggestie:
   - Reële uitkeringsovereenkomst: een pensioenovereenkomst inzake een vastgestelde pensioenuitkering met toeslagverlening, een aanpassingsmechanisme voor financiële schokken en een aanpassingsmechanisme voor wijziging in de levensverwachting.

4. Opmerking 4 – bij artikel 1
   Hoe verhoudt de definitie van afkoop zich tot de omschrijving in artikel 19b, eerste lid, van de Wet op de loonbelasting 1964 (Wet LB 1964)? Door de toepassing van de aanpassingsmechanismen, artikel 134 PW of artikel 3:160 Wft lijkt deze fiscale bepaling van toepassing te worden, waardoor fiscale sancties gelden (volledige belasting van de aanspraak op het voorafgaande moment). Blijkens artikel 19b, vierde lid, Wet LB 1964 gelden deze sancties niet bij afkoop met toepassing van artikel 66, 67 of 68 van de PW. Kan in artikel 19b Wet LB 1964 worden verduidelijkt dat deze sancties ook niet gelden bij toepassing van de aanpassingsmechanismen, artikel 134 PW of artikel 3:160 Wft?

Artikel 2

5. Opmerking 5 – bij artikel 2 (zie paragraaf 2.4)

In het voorontwerp is wel nadrukkelijk te vinden dat het reële contract een aanpassingmechanisme voor financiële schokken kent: zie de definitie van de reële ambitieovereenkomst. Dat sociale partners kunnen kiezen voor een uitkeringsovereenkomst (nominaal contract) met een LAM, blijkt alleen uit de MvT, blz. 32. Het is beter als deze wezenlijke keuze uit de wet blijkt. Terminologisch is het juister in lid 14 te spreken van ‘pensioenuitkering’ in plaats van ‘uitkering’.

Tekstsuggestie (rekening houdend met ons voorstel bij opmerking 1):
Er worden twee leden toegevoegd, luidende:

14. In een nominale uitkeringsovereenkomst kan een aanpassingmechanisme voor wijziging in de levensverwachting worden opgenomen.
15. Toepassing van een aanpassingsmechanisme voor financiële schokken of een aanpassingsmechanisme voor wijziging in de levensverwachting laat onverlet dat sprake is van een vastgestelde pensioenuitkering.

Artikel 10a

6. Opmerking 6 – bij artikel 10a, eerste lid
Is voldoende duidelijk welke financiële mee- of tegenvallers te zien zijn als financiële schokken die via het AFS worden verwerkt? In de MvT, blz. 32, worden zeven mogelijke oorzaken van mee- of tegenvallers genoemd. We veronderstellen dat deze opsomming niet limitatief is. En dat bedoeld is dat alle financiële mee- of tegenvallers via het AFS worden verwerkt (bijvoorbeeld ook een tegenvallende premie-incasso), tenzij deze het gevolg is van een wijziging in de levensverwachting die verwerkt wordt via het LAM. Kan dit in de toelichting worden verduidelijkt?

7. Opmerking 7 – bij artikel 10a, eerste lid, laatste zin
Deze zin is verwarrend in die zin dat gesuggereerd wordt dat iedere afzonderlijke financiële mee- of tegenvaller tot een afzonderlijke spreidingsperiode leidt. In de MvT, blz. 32, worden zeven mogelijke oorzaken van mee- of tegenvallers genoemd, die zich in een bepaald jaar kunnen voordoen. Uit de tekst blijkt onvoldoende dat de aanpassingen voor de verschillende mee- of tegenvallers cumuleren.

Tekstsuggestie:

- “De spreidingsperiode geldt voor alle afzonderlijke financiële schokken die zich in enig jaar voordoen.”

8. Opmerking 8 – bij artikel 10a, derde lid
Terminologisch: Het gebruik van 'ingezet' en 'compenseren' is verwarrend. In de Nederlandse taal en in het alledaagse spraakgebruik gaat het bij compenseren om 'iets goedmaken' ofwel 'vereffenen'. In economisch jargon valt de term 'compenseren' te verdedigen: hier kan compenseren ook juist het afnemen van een eerder voordeel zijn.

Tekstueel: De woorden 'in eerste instantie' suggereren een 'tweede instantie' in het vervolg van de tekst. Dat vervolg komt niet, wat onduidelijkheid schept.

Tekstsuggestie:

- De woorden ‘in eerste instantie’ schrappen.

Inhoudelijk: Indien de mee- of tegenvallers in enig jaar worden gebruikt voor compensatie in de hier bedoelde zin, zal dit resulteren in één percentage dat van toepassing is in enig jaar voor een gesloten groep gerechtigden. Dit is niet verenigbaar met een open toepassing van het AFS en in de praktijk niet uitvoerbaar. Vanuit evenwichtige belangenafweging is zo’n toepassing ook niet te verdedigen. Kan in de toelichting worden verduidelijkt wat de bedoeling is met het derde lid?

9. Opmerking 9 – bij artikel 10a, vierde lid (zie paragraaf 2.3)
Dit lid wekt verwarring. Het lijkt erop dat in de definitie van het AFS het LAM standaard is ingebouwd. Een standaard 'inbouw' en het mogelijk maken van een afzonderlijke toepassing van het LAM sluit niet aan bij hoe het in de praktijk zal gaan. Want daar zal eerder het omgekeerde van toepassing zijn: een pensioenfonds zal beide mechanismen standaard afzonderlijk toepassen. Dat is omdat naar onze verwachting bij het LAM een aanzienlijk kortere spreidingsperiode zal worden toegepast. Zie hiervoor ook ons actuarieel commentaar in paragraaf 7.2, onder LAM, en opmerking 10. Het zou goed zijn in de wettekst van meet af aan uit te gaan van een afzonderlijke toepassing van beide mechanismen.

Tekstsuggestie:

- vierde lid schrappen (dit regelen in artikel 10b);
- vijfde lid vernummeren tot vierde lid.

Artikel 10b

10. Opmerking 10 – bij artikel 10b (zie paragraaf 2.4)
Deze tekst is verwarrend, want in het voorontwerp wordt het LAM bij de reële ambitieovereenkomst verplicht toegepast en bij de uitkeringsovereenkomst optioneel. De tekst maakt het LAM onbedoeld ook mogelijk bij een kapitaalovereenkomst of een premieovereenkomst. De systematiek moet dan vervolgens zo zijn dat als een LAM wordt toegepast, alleen het tweede, derde en vijfde lid van artikel 10a overeenkomstig worden toegepast. Overeenkomstige toepassing van het eerste lid stuit op het bezwaar van de doorgaans tweejaarlijkse publicatie van nieuwe overlevingstafels van CBS en AG. Toepassen van een spreidingsperiode van minimaal drie jaar past dan niet, maar van maximaal twee jaar; zie hiervoor ons actuarieel commentaar in paragraaf 7.2, onder LAM. Een spreidingsperiode van vijf jaar, zoals in de MvT, blz. 56, wordt gesuggereerd, past dan al helemaal niet.

Tekstsuggestie (rekening houdend met ons voorstel bij opmerking 1 en 7):

- Artikel 10b Aanpassingsmechanisme voor wijziging in de levensverwachting

1. In de reële uitkeringsovereenkomst, alsmede in de nominale uitkeringsovereenkomst indien daartoe is gekozen, wordt bij de toepassing van het aanpassingsmechanisme voor wijziging in de levensverwachting een spreidingsperiode gehanteerd van maximaal twee jaar. Gedurende de spreidingsperiode worden de pensioenaanspraken en pensioenrechten aangepast door middel van een opslagpercentage of afslagpercentage dat gedurende de spreidingsperiode gelijk blijft. De spreidingsperiode geldt voor iedere afzonderlijke financiële schok.
2. Het aanpassingsmechanisme voor wijziging in de levensverwachting wordt open of gesloten toegepast. Bij open toepassing worden gedurende de spreidingsperiode alle pensioenaanspraken

en pensioenrechten gewijzigd. Bij een gesloten toepassing worden gedurende de spreidingsperiode slechts de bij aanvang van de spreidingsperiode bestaande pensioenaanspraken en pensioenrechten gewijzigd.

3. Een financiële mee- of tegenvaller in enig jaar kan in eerste instantie worden ingezet voor het compenseren van een wijziging van pensioenaanspraken en pensioenrechten die het gevolg is van een financiële mee- of tegenvaller uit een voorgaand jaar indien hierdoor de wijzigingen kleiner worden en de verdeling van de wijzigingen in de tijd gelijkmatiger wordt.
4. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld met betrekking tot het aanpassingsmechanisme voor wijziging in de levensverwachting.

Artikel 19a

11. Opmerking 11 – bij artikel 19a

De tekst sluit niet aan bij de praktijk van bedrijfstakpensioenfondsen, waar per definitie sprake is van meer werkgevers (meervoud). Omdat gewezen werknemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden geen afspraken maken met de werkgever(s), gaat het hier om een afweging van hun belangen tegen het belang van het pensioenfonds. Daarbij is het pensioenfondsbestuur gehouden aan een evenwichtige belangenafweging zoals bedoeld in artikel 105 PW. Het belang van het in stand houden van een adequate pensioenvoorziening, waarin solidariteit en collectiviteit voorop staan, zal daarbij zwaar mogen wegen.

Tekstsuggestie:

- “Voor zover dit bij de wijziging is beoogd is een collectieve wijziging van de pensioenovereenkomsten ook van toepassing op de pensioenaanspraken en pensioenrechten van gewezen werknemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden, tenzij het belang van het pensioenfonds niet zodanig zwaarwichtig is dat de belangen van de gewezen werknemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden die door de wijziging zouden worden geschaad daarvoor naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid moeten wijken.”

Artikel 25

12. Opmerking 12 – bij artikel 25, eerste lid, onderdeel f

Hoe moet deze tekst worden gelezen bij een pensioenfonds dat geen indexatieambitie heeft en dus geen maatstaf voor de te verlenen toeslagen? Hoe verhoudt deze tekst zich tot artikel 13 PW, waar sprake is van een ambitieniveau?

Tekstsuggestie:

- f. het ambitieniveau, de maatstaven voor en voorwaarden waaronder toeslagverlening plaatsvindt, indien sprake is van een doelgericht toeslagenbeleid.

13. Opmerking 13 – bij artikel 25, tweede lid, onderdeel i

Het begrip egalisatiereserve is niet gedefinieerd in artikel 1. Het komt voor in artikel 137a. Daarom is het wenselijk naar dat artikel te verwijzen.

Tekstsuggestie:

- i. de toepassing van de egalisatiereserve als bedoeld in artikel 137a.

Artikel 83

14. Opmerking 14 – bij artikel 83, eerste lid, aanhef
In het kader van collectief invaren sluit de tekst niet aan bij de praktijk van bedrijfstakpensioenfondsen. Een besluit tot collectief invaren wordt hier primair genomen door de sociale partners.

Tekstsuggestie:

- “De pensioenuitvoerder is op verzoek van de werkgever of, in het geval van toepassing van onderdeel c, van de sociale partners, bevoegd tot collectieve waardeoverdracht indien:”

Als deze tekstsuggestie gevolgd zou worden, zou in artikel 1 het begrip 'sociale partners' toegevoegd moeten worden. Dit zal dan meteen voor de tekst van de hele PW gevolgen hebben, want op meer plaatsen komt het begrip 'werkgever' voor waar voor de praktijk 'sociale partners' gelezen moet worden. Dit kan technisch worden opgelost door een aanvullende nadere bepaling in artikel 2.

We zijn er gelukkig mee dat bij collectief invaren het vereiste van individuele instemming vervalt. In dat kader vinden we het verwarrend dat in de MvT, blz. 39 wordt opgemerkt dat het de pensioenuitvoerder vrij staat om individuele deelnemers en gepensioneerden te laten kiezen voor of tegen het invaren van hun individuele rechten. Dit kan nodeloze discussie oproepen over de procedure bij collectief invaren.

Artikel 95a

15. Opmerking 15 – bij artikel 95a
In het reële contract gaat de indexatie onderdeel uitmaken van de aanspraak, maar die gehele aanspraak is voorwaardelijk, aldus de MvT, blz. 10. In het wetsvoorstel krijgt de indexatieambitie voor het reële contract vorm via een afslag in de discontovoet. Daarmee wordt wettelijk verankerd dat de indexatie wordt meegenomen in de aanspraken. In wetstechnische zin is de indexatie in het reële contract onvoorwaardelijk, aldus voetnoot 18 op blz. 10. Dat is strijdig met het gegeven dat de gehele aanspraak voorwaardelijk is en afhankelijk van de financiële situatie bij een fonds (wat in het nominale contract ook het geval is voor de totale ambitie, aldus voetnoot 17, dus ook voor de nominale aanspraak). Niet alleen via de afslag in de discontovoet, maar ook in de definitie in artikel 1 kan worden verankerd dat de indexatie onderdeel uitmaakt van de aanspraak (zie opmerking 3).

Tekstsuggestie:

- Het woord ‘onvoorwaardelijke’ schrappen.

Artikel 129

16. Opmerking 16 – bij artikel 129, eerste lid, aanhef

Het eerste lid geldt voor het pensioenfonds dat geen AFS toepast. Het tweede lid geldt voor het pensioenfonds dat wel een AFS toepast. Dit onderscheid komt niet tot uitdrukking in de aanhef van het eerste lid.

Tekstsuggestie:

- 1. Het pensioenfonds dat geen aanpassingsmechanisme voor financiële schokken toepast kan uitsluitend korting verlenen op de kostendekkende premie indien:

17. Opmerking 17 – bij artikel 129, vierde lid
Het is logischer om eerst de prijsinflatie en daarna de risicovrije rente te noemen, omdat deze begrippen in deze volgorde in dit artikel voorkomen.

Tekstsuggestie:

- 4. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld met betrekking tot de prijsinflatie en de risicovrije rente.

Artikel 133a

18. Opmerking 18 – bij artikel 133a
De titel dekt niet de inhoud, want het gaat hier niet over de dekkingsgraad, maar over de beleidsdekkingsgraad.
Tekstsuggestie:

- De titel wijzigen in: Beleidsdekkingsgraad

Artikel 133c

19. Opmerking 19 – bij artikel 133c, eerste lid, tweede zin
Blijkens de MvT, blz. 62 is voor een pensioenfonds dat zowel een AFS als een LAM toepast het eerste lid van artikel 133b van overeenkomstige toepassing. Bovendien moet worden verwezen naar de beleidsdekkingsgraad in plaats van de dekkingsgraad.

Tekstsuggestie:

- "Voor een pensioenfonds dat ook een aanpassingsmechanisme voor financiële schokken toepast is artikel 133b, eerste lid van overeenkomstige toepassing voor zover de afwijking van de beleidsdekkingsgraad het gevolg is van wijzigingen in de levensverwachting."

Artikel 137a

20. Opmerking 20 – bij artikel 137a, tweede lid
Volgens de tekst zou een opslag niet kunnen worden verwerkt als hierdoor de pensioenaanspraken en pensioenrechten bovenmatig worden. Dat is ongenuanceerd.

Tekstsuggestie:

- “…. bovenmatig zijn, dan wel voor zover zij door de verwerking van die opslag bovenmatig zouden worden.”

21. Opmerking 21 – bij artikel 137a, tweede en derde lid
In de reële pensioenovereenkomst zou in enig jaar meer dan de fiscale ruimte moeten kunnen worden benut voor zover in eerdere jaren minder dan de fiscale ruimte is benut. Zie hiervoor ook ons actuarieel commentaar in de paragrafen 3.4 en 6.2. Per saldo wordt dan gebleven binnen de ambitie, geformuleerd in de regeling, en de fiscale pensioenambitie. De fiscale wetgeving laat deze toepassing momenteel niet toe. Kan worden geregeld dat in dit geval geen sprake is van bovenmatigheid?

Artikel 145

22. Opmerking 22 – artikel 145, tweede lid, onderdeel c
Een beschrijving van het LAM kan alleen in de ABTN worden opgenomen als dit mechanisme toegepast wordt.

Tekstsuggestie:

- c. een beschrijving van het aanpassingsmechanisme voor wijziging in de levensverwachting indien dit mechanisme van toepassing is;